

Euroopan unionin normivalta aseviennissä

Tapaustutkimus EU:n jäsenmaiden aseviennistä SaudiArabiaan
Jemenin konfliktin kontekstissa

Arvosana: 4

Kandidaatintutkielma
Valtiotieteellinen tiedekunta
Yleinen valtio-oppi: maailmanpolitiikan tutkimuksen linja
Tarkastaja: Matti Ylönen
27.05.2019

Abstrakti

Tässä tutkielmassa analysoidaan Euroopan unionin (EU) kykyä toimia normivaltana kansainvälisessä aseviennissä. Tarkemmin tutkielmassa pohditaan, miten Euroopan unionin neuvoston laatima Neuvoston yhteinen kanta 2008/944/YUTP sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määrittämisestä on vaikuttanut EU-jäsenmaiden vientipäätöksiin Saudi-Arabialle myytävistä aseista vuosina 2015-2018. Tutkielma analysoi kansainvälisten normien ja kansallisten intressien välistä suhdetta aikana, jolloin EU on pyrkinyt aktiivisesti kehittämään ulko- ja turvallisuuspolitiikkaansa normatiivisten periaatteiden pohjalta.

Tutkielmassa käytetään teoreettisena positiona konstruktivismiin perusoletuksille pohjautuvaa Ian Mannersin Normatiivisen vallan Eurooppa -teoriaa, joka argumentoi EU:n pystyvän normivaltana muokkaamaan käsityksiä normaalista maailmanpolitiikassa. Tutkielman tutkimusstrategia on tapaustutkimus, jolla pyritään testaamaan teoriaa valitun tutkimuskysymyksen ja tapausesimerkin kautta. Ajallisesti tutkielma on rajattu Jemenin konfliktin neljään ensimmäiseen vuoteen eli aikaväliin 2015-2018. Tutkielman primääriaineistona ovat EU:n julkaisemat vuosikertomukset alueen aseviennistä ja EU-maiden kansalliset asevientiraportit. Sekundääriaineistona tutkielmassa hyödynnetään aikaisempaa tutkimustietoa, EU-maiden julkilausumia ja uutislähteitä.

Tutkielman johtopäätös on, että EU:n kyky toimia normivaltana kansainvälisen asekaupan sääntelyssä on rajallinen suhteessa sen jäsenmaihin. Useiden keskeisten jäsenmaiden tekemät EU:n asevientisäädösten vastaiset päätökset Saudi-Arabiaan suunnatusta aseviennistä vuosina 2015-2018 osoittavat, etteivät jäsenmaat toimi EU:n asettamien odotusten mukaisesti asevientikysymyksissä. Tutkielman tapausesimerkin perusteella useissa EU-jäsenmaissa kansalliset intressit ovat yhä EU:n normeja ratkaisevammassa roolissa asevientipäätöksiä tehtäessä. Tapaus osoittaa kuitenkin EU:n normien ja jäsenmaiden intressien kietoutuvan toisiinsa erottamattomalla tavalla.

Sisällysluettelo

1. Johdanto	2
-------------------	---

2. Aikaisempi tutkimus.....	6
3. Teoreettinen viitekehys.....	8
3.1 Euroopan unioni normivaltana	9
3.2 Normit ja intressit vuorovaikutuksessa.....	12
4. Tutkimustapa ja aineisto	12
4.1. Tutkimustapa.....	13
4.2. Aineisto.....	13
5. EU:n asevientikontrolli.....	14
6. Analyysi.....	16
6.1. Neuvoston yhteisen kannan asettamat perusteet rajoittaa asevientä Saudi-Arabiaan.....	16
6.2. Aseviennin rajoittaminen	18
6.3. EU:n rajallinen normivalta aseviennissä.....	21
7. Johtopäätökset	23
8. Lähdeluettelo	26

1. Johdanto

Euroopan unioni (EU) kuuluu maailmankaupan suurimpiin maateihin Kiinan ja Yhdysvaltojen ohella (Eurostat 2019). EU:n vahvasta taloudellisesta vaikutusvallasta huolimatta unioni nimeää päätavoitteekseen perusarvojensa, rauhan ja jäsenvaltioidensa hyvinvoinnin edistämisen (EU 2019). EU:n perusarvoihin kuuluvat ihmisoikeuksien kunnioittaminen, vapaus, demokratia, tasa-arvo ja oikeusvaltioperiaate (Euroopan komissio 2018). Näitä perusarvoja EU on pyrkinyt levittämään niin poliittisten kuin taloussuhteidensa kautta, minkä vuoksi EU:ta on kutsuttu arvopohjaiseksi ja normatiiviseksi toimijaksi maailmanpolitiikassa (ks. esim. Groenleer ja Van Shaik 2007; Manners 2002; Scheipers ja Sicurelli 2007; Szymanski ja Smith 2005). EU ja sen jäsenmaat vaikenivat kuitenkin pitkään yhdestä merkittävästä teollisuuden alasta, joka asettaa unionin perusarvot koetukselle: aseviennistä.

Amnesty International -ihmisoikeusjärjestön ja Tukholman kansainvälisen rauhantutkimusinstituutin (Stockholm International Peace Research Institute, SIPRI) mukaan kansainvälinen asekauppa on kasvanut 2010-luvulla merkittävästi (Amnesty International 2017). Esimerkiksi vuonna 2016 asekauppa kattoi 2% koko maailman bruttokansantuotteesta (mt.). Euroopan unionin vauraimmat valtiot Ranska, Iso-Britannia ja Saksa ovat kansainvälisen aseviennin kärkimaita Yhdysvaltojen, Venäjän ja Kiinan ohella (SIPRI 2017). Asekauppa on kiistanalainen teollisuuden ala, ja useat unionin jäsenmaat ovat 2000 -luvulla myyneet aseita konfliktien osapuolille, kuten Irakille, Egyptille, Libyalle ja Saudi-Arabialle (SIPRI Trade Registers 2018). Aseteollisuuden markkinoiden kasvaessa on ajankohtaista tarkastella EU:n yhä aktiivisempaa roolia aseviennin sääntelemisessä.

EU on kehittänyt viime vuosikymmenten aikana jäsenmaiden välistä yhteistyötä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Vuonna 2009 voimaan astunut Lissabonin sopimus vahvisti pohjaa EU:n yhteiselle ulko- ja turvallisuuspolitiikalle (YUTP), jonka puitteissa EU on toteuttanut kriisinhallintaoperaatioita, asettanut pakotteita ja lisännyt alueellista yhteistyötä turvallisuuskysymyksissä (Ulkoministeriö 2017). YUTP:n yhteydessä luotiin myös EU:n ”ulkoministerin” eli EU:n ulkosuhteiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan virka ja Euroopan ulkosuhdehallinto (EUH) (mt.). Vuosien 2016 - 2017 aikana jäsenmaiden yhteistyötä on tiivistetty EU:n puolustusrahaston, Euroopan puolustusalan toimintasuunnitelman ja Pysyvän rakenteellisen yhteistyön muodossa (Bauer, Bromley ja Maletta 2018, 31). Jäsenmaiden asevientipolitiikkaa on yhtenäistetty YUTP:n kehittämisen yhteydessä.

EU:n rooli kansainvälisen aseviennin sääntelyssä on kasvanut vähitellen 1900-luvun lopulta lähtien, vaikka asevientikysymykset rajattiin pitkään ulos Euroopan maiden välisestä yhteistyöstä. Lopullinen päätöksentekovalta asevientikysymyksissä on yhä EU-jäsenmailla, mutta unionin aktiivinen toiminta on johtanut laillisesti sitovien asevientikriteerien luomiseen. Vuonna 2008 hyväksytty Euroopan unionin Neuvoston yhteinen kanta 2008/944/YUTP sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määrittämisestä¹ sisältää asevientikriteerit, jotka jäsenmaiden tulee ottaa huomioon aseiden maastavientilupia hyväksyessään (EUR-Lex 2008, 2 artikla). Kriteereihin lukeutuu esimerkiksi aseita vastaanottavan maan sisäisen turvallisuustilanteen huomioiminen, ihmisoikeuksien kunnioittaminen ja alueellisen rauhan säilyttäminen (mt.). Neuvoston yhteinen kanta heijastaa täten EU:n perusarvojen kodifioimista laillisesti sitovaksi päätökseksi. EU:n vallankäyttöä on

¹ tästä lähtien Euroopan unionin neuvoston päätökseen viitataan Neuvoston yhteisenä kantana.

hedelmällistä tutkia aikana, jolloin EU pyrkii säätelemään yhä aktiivisemmin politiikan aloja, jotka ovat perinteisesti kuuluneet jäsenmaiden kansalliseen päätöksentekoon.

EU-jäsenmaiden asevienti Saudi-Arabiaan Jemenin konfliktin aikana on herättänyt viime vuosina vilkasta keskustelua kansainvälisessä yhteisössä, sillä Saudi-Arabian johtama liittouma on syylistynyt Jemenissä laajoihin ihmisoikeusloukkauksiin (OHCHR 2018). Yhdistyneet kansakunnat (YK) on kutsunut Jemenin tilannetta maailman pahimmaksi humanitääriseksi kriisiksi (UN News 2018). Jemenissä maaliskuussa 2015 puhjennut konflikti ei laajuudestaan huolimatta herättänyt kansainvälisen yhteisön huomiota useaan vuoteen, minkä vuoksi Jemenin sotaa on kutsuttu ”unohdetuksi sodaksi” (ks. esimerkiksi BBC News 2016). Jemenin konflikti nousi eurooppalaisen lehdistön uutisotsikoihin kunnolla vasta vuoden 2016 lopulla, ja uutisoinnin laatu on vaihdellut maittain (Moosa ja Schulpen 2017, 3).

Jemenin konfliktista ei ole kyetty keräämään tarkkaa tilastotietoa maan kaoottisen tilanteen vuoksi, mutta vuoden 2018 arvioiden mukaan konflikti on johtanut yli 60 000 ihmisen kuolemaan sitten kevään 2015 (ACLED 2018). Sodan merkittävimpinä osapuolina toimivat Jemenin entiselle presidentille Ali Abdullah Salehille lojaalit Huthi –kapinalliset² ja Saudi-Arabian johtama liittouma, jolla on Jemenin istuvan presidentin Abdrabuh Mansur Hadin hallinnon tuki.

Saudi-Arabian johtamaan liittoumaan kuuluu kymmenkunta maata Lähi-idästä ja Pohjois-Afrikasta. Saudi-Arabia käynnisti sotilaallisen operaation Jemenissä maaliskuussa 2015 presidentti Hadin pyynnöstä. Saudi-Arabian rooliin konfliktissa on vaikuttanut Huthikapinallisten ja Iranin välinen kytkös, sillä Saudi-Arabia ja Iran ovat pitkään kamppailleet alueellisesta vaikutusvallasta. Saudi-Arabian johtama liittouma on saanut tukea erityisesti Yhdysvalloilta ja useilta EU-mailta (SIPRI Trades Registers 2018).

Tässä tutkielmassa keskitytään EU-maiden Saudi-Arabialle myymiin aseisiin Jemenin konfliktin kontekstissa. Tapaus valikoitui tutkielman aiheeksi, sillä EU-maiden asevienti Saudi-Arabialle Jemenin konfliktin aikana asettaa EU:n perusarvot ja EU-maiden kansalliset intressit vastakkain hyvin selkeällä tavalla. Saudi-Arabian johtama liittouma on syylistynyt Jemenin konfliktissa erityisen vakaviin ihmisoikeus- ja humanitaarisen oikeuden rikkomuksiin. YK:n vuoden 2018 raportin mukaan liittouman toimet ovat olleet suurin syy siviiliväestön kuolemiin Jemenissä (OHCHR 2018). Lisäksi Saudi-Arabian sisäinen ihmisoikeustilanne ja maan hallinnon

² Huthit ovat Jemenin pohjoisosasta lähtenyt liike, jonka perustajina toimivat Huthi-suvun jäsenet. Huthit ovat zaidilaisia shiiamuslimeja eli he uskovat profectta Muhammadin perillisten omaavan poliittista vaikutusvaltaa. Jemenin hallituksen ja Huthien välisiä aseellisia taisteluita on käyty 2000-luvun alusta asti. (Salmoni, Loidolt ja Wells 2010, 1-2).

suhtautuminen kansainväliseen yhteisöön antavat vahvat perusteet EU-maille kieltäytyä aseviennistä EU:n asevientikontrollin puitteissa (Amnesty International 2018; EUR-Lex 2008, 2 artikla). EU on toiminut aktiivisesti Jemenin rauhanprosessin edistämiseksi, mutta samanaikaisesti EU-jäsenmaat, kuten Espanja, Italia, Iso-Britannia, Ranska ja Saksa ovat myyneet aseita Jemenin konfliktin osapuolille (SIPRI Trades Registers 2018). Saudi-Arabian ja EU:n jäsenmaiden välinen yhteistyö tukee monipuolisesti EU-maiden kansallisia talous- ja turvallisuusintressejä. Saudi-Arabia on EU-maille erityisen tärkeä kumppani asekaupassa, sillä Saudi-Arabia on maailman suurimpia aseiden maahantuojia Intian ohella (EEAS 2016 a). SaudiArabialla on vahvat suhteet vaikutusvaltaisiin EU-maihin muillakin teollisuuden ja politiikan aloilla. Esimerkiksi Ranskan ja Saudi-Arabian välinen yhteistyö on jatkunut vuosikymmeniä kattaen sektoreita sotilaallisesta yhteistyöstä terveydenhuoltoon (Ranskan ulkoministeriö 2018).

Saudi-Arabia on ollut pitkään strateginen kumppani myös mm. Iso-Britannialle ja Saksalle (IsoBritannian ulkoministeriö 2018; Saksan ulkoministeriö 2019).

Jemenin konfliktin vakava humanitäärinen tilanne on herättänyt EU:n tasolla ja EU:n jäsenmaissa yhä enemmän keskustelua asekaupan rajoittamisesta viimeisen kolmen vuoden aikana. Vuonna 2016 Europan parlamentti ohjeisti virallisessa päätöksessään EU:ta asettamaan laajan aseiden myyntikiellon Saudi-Arabialle (Euroopan parlamentti 2016). Parlamentin ohjeistus perustui osin Saudi-Arabian johtaman liittouman tekemiin ihmisoikeusloukkauksiin Jemenissä ja päätös on uusittu alkuperäisen ohjeistuksen jälkeen myös vuonna 2017 ja 2018 (Euroopan Parlamentti 2018). Parlamentin päätökset ovat kuitenkin poliittisia, eivätkä ne sido konkreettisesti jäsenmaita lopettamaan asevientä Saudi-Arabialle. EU:n ulkosuhteiden korkein edustaja Federica Mogherini on todennut, ettei EU pysty asettamaan sitovaa myyntikieltoa ilman jäsenmaiden ja Eurooppa-neuvoston yksimielistä päätöstä (The Guardian 2017).

Neuvoston yhteisen kannan määräykset asettavat vahvat perusteet EU:n jäsenmaille rajoittaa asevientä Saudi-Arabiaan (EUR-Lex 2008, 2 artikla). Vaikka EU on kehittänyt asevientikontrolliaan aktiivisesti, on Neuvoston yhteinen kanta saanut osakseen paljon kritiikkiä EU:n sisä- ja ulkopuolella, sillä Neuvoston yhteisen kannan säädöksiä on toimeenpantu hyvin eri tavoin (Bauer, Bromley ja Maletta 2018, 9-11). EU:lla ei ole rangaistusmekanismeja säädösten yhtenäisen tulkinnan takaamiseksi, ja Sopimus Euroopan unionista antaa yhä EU-maille lopullisen päätöksentekovallan aseventiin liittyvissä kysymyksissä (EUR-Lex 2008, 4 artikla 2 kohta; EUR-Lex 2016, 346 artikla). Akateemikot ja kansalaisjärjestöt ovatkin ilmaisseet tarpeen voimakkaammalle koko unionin laajuiselle asevientipolitiikalle (SIPRI 2018). Neuvoston

yhteinen kanta edustaa kuitenkin ainutlaatuista laillisesti sitovaa instrumenttia globaalilla tasolla, minkä vuoksi sen toimeenpanemista on arvokasta tutkia käytännön esimerkin kautta.

Tutkielmassa hyödynnetään Ian Mannersin Normatiivisen vallan Eurooppa -teoriaa³ (Normative Power Europe), jonka mukaan EU pystyy muokkaamaan käsityksiä normaalista maailmanpolitiikassa (Manners 2002, 239). EU toimii Mannersin teorian mukaan normivaltana eli EU pystyy asettamaan odotuksia hyväksyttävästä käytöksestä EU:n sisä- ja ulkopuolisille toimijoille (mt., 252). Teoreettinen viitekehys pohjustaa tutkimuskysymyksen muodostamista. Analysoimalla EU-maiden tulkintoja Neuvoston yhteisen kannan asevientikriteereistä SaudiArabialle suunnatussa aseviennissä pyritään tutkielmassa selvittämään, onko EU:lla asevientikysymyksissä normatiivista valtaa suhteessa jäsenmaihin. Tutkielman tutkimuskysymys on: Määrittävätkö Neuvoston yhteisen kannan säädökset EU:n jäsenmaiden maastavientipäätöksiä Saudi-Arabialle myytävistä aseista vuosina 2015-2018? Toisin sanoen tutkielmassa pohditaan, ovatko jäsenmaat sisäistäneet EU:n normit omiksi sisäisiksi intresseikseen. Ajallinen rajaus vuosiin 2015-2018 kohdentaa tutkielman EU:n jäsenmaiden tekemiin asekauppoihin Saudi-Arabialle Jemenin konfliktin alusta tutkielman teon alkuun.

Tutkielma etenee aikaisemman tutkimuksen ja valitun teoreettisen viitekehysten esittelyllä.

Tämän jälkeen kuvataan lyhyesti EU:n asevientikontrollin keskeiset piirteet keskittyen erityisesti Neuvoston yhteisen kannan määräyksiin ja merkitykseen. Analyysiosiossa avataan Neuvoston yhteisen kannan asettamia perusteita jäsenmaille kieltäytyä aseviennistä Saudi-Arabiaan Jemenin konfliktin aikana ja selvitetään, miten EU-maat ovat noudattaneet EU:n asettamia odotuksia asevientikysymyksissä. Lopuksi tutkielmassa pohditaan, pystyykö EU toimimaan normivaltana aseviennin saralla nyt ja tulevaisuudessa.

2. Aikaisempi tutkimus

EU:n kykyä levittää normeja on tutkittu maailmanpolitiikantutkimuksen saralla monipuolisesti. Martha Finnemore ja Kathryn Sikkink ovat tutkineet normien kehittymistä ja leviämistä urauurtavan Normien elämänkaari -teoriansa kautta (Life Cycle of Norms) (Finnemore ja Sikkink 1998, 888). Teoria selittää, miten kansainväliset normit leviävät normiryttäjien vaikutuksesta kolmeen eri vaiheeseen eli normin ilmenemisen, normiryöpyyn ja normien sisäistämisen kautta (mt., 895). Normiryttäjinä voivat toimia niin yksilöt, valtiot, kuin

³ Normative Power Europe -teoriasta ei maailmanpolitiikan tutkimuksessa ole käytössä vakiintunutta suomennosta, joten tässä tutkielmassa käytetään käännöstä Normatiivisen vallan Eurooppa.

kansainväliset järjestöt (mt., 899-900). Skandinaavisia maita on pidetty selkeänä esimerkkinä normiyrittäjyydestä maailmanpolitiikassa, sillä maat ovat onnistuneet ajamaan ilmastopolitiikan ja konfliktinratkaisun normeja kansainvälisellä tasolla (Ingebritsen 2002, 14-17). EU:ta on niin ikään kutsuttu normiyrittäjäksi, joka pystyy sekä luomaan uusia normeja että levittämään niitä kansainvälisessä järjestelmässä (Pace 2007, 671). EU:n kykyä muuttaa kansainvälisiä normeja on tutkittu etenkin ilmastopolitiikan alalla ja ihmisoikeuskysymyksissä (Groenleer ja Van Shaik 2007; Szymanski ja Smith 2005).

EU:n roolista kansainvälisessä asekaupassa on tehty suhteellisen vähän tutkimusta, sillä asekauppa rajattiin pitkään täysin Euroopan valtioiden välisen yhteistyön ulkopuolelle. Vasta 1990-luvun lopulla EU:n yhteinen asevientikontrolli keräsi kannatusta jäsenmaiden ja EU:n virkamiesten kesken. Susanne T. Hansen on analysoinut EU:n yhteisen asevientikontrollin kehitysprosessin taustalla vaikuttaneita motiiveja ja intressejä (Hansen 2016). Hansenin mukaan EU-maiden huoli kansallisesta turvallisuudesta ja aseviennin roolista ihmisoikeusrikkomusten toteuttamisessa kiihdyttivät asevientikontrollin kehittämistä (mt., 198-200). Hansen argumentoi myös, että EU:n asevientikontrollia yhtenäistettiin EU-maiden kilpailukyvyyn parantamiseksi asekaupan kansainvälisillä markkinoilla (mt., 199-200). Normien ja moraaliargumenttien ohella EU:n asevientikontrollia on siis kehitetty EU-maiden taloudellisten intressien edistämiseksi, mikä on Hansenin mukaan syy asevientikontrollin määräysten monitulkintaiseen kieleen (mt.).

EU:n asevientikontrollin yhtenäistämisen myötä tutkijat ovat yhä enemmän analysoineet, miten asevientikontrollin eri osa-alueet ovat vaikuttaneet EU-maiden aseventiin tietyille vastaanottajamaille. Esimerkiksi Jennifer Erickson on tutkinut, miten vuoden 1998 Päätöslauselma aseventiä koskevista menettelysäännöistä (Code of Conduct for Arms Exports) vaikutti EU-maiden suhtautumiseen Kiinan asevientikieltoa kohtaan 2000-luvun alussa (Erickson 2011). Neuvoston yhteinen kanta edustaa suhteellisen uutta asevientikontrollin instrumenttia EU-tasolla, ja päätöksen vaikutuksesta jäsenmaiden aseventiin on olemassa rajallisesti tutkimustietoa. Kriittisestä näkökulmasta käsin on kuitenkin tutkittu Neuvoston yhteisen kannan vaikutusta esimerkiksi EU-maiden Libyalle suunnattuun aseventiin (Hansen ja Marsh 2014).

EU:n normatiivisen vallankäytön ja jäsenvaltioiden kansallisten intressien välistä vuorovaikutusta on maailmanpolitiikan tutkimuksessa analysoitu suhteellisen vähän. Tämä tutkielma vastaa tähän tutkimustarpeeseen, sillä tutkielmassa pyritään analysoimaan EU:n asettamien normien vaikutusta aseviennin alalla, jossa jäsenmaiden kansalliset intressit ovat vahvasti läsnä. Neuvoston

yhteisen kannan toimeenpanemista analysoidaan EU:n tasolla jatkuvasti raporttien ja virallisten julkaisujen muodossa EU:n pyrkiessä kehittämään asevientikontrollinsa eri osa-alueita entistä sitovammiksi (ks. esimerkiksi Bauer, Bromley ja Maletta 2018). Tässä tutkielmassa pyritään laajentamaan Neuvoston yhteisen kannan vaikutukseen keskittyvää tutkimusperinnettä teoreettisesta positiosta käsin, mikä mahdollistaa sekä teorian että tutkittavan kohteen kriittisen tarkastelun.

3. Teoreettinen viitekehys

Tutkielmassa hyödynnetään konstruktivismiin pohjautuvaa Normatiivisen vallan Eurooppa -teoriaa, jota Ian Manners on kehittänyt. Konstruktivistisia teorioita yhdistää ajatus ideoiden ja normien keskeisestä roolista maailmanpolitiikassa (Baylis, Smith ja Owens 2014, 156). Maailmanpolitiikan tutkimuksen alalla pitkään dominoineiden koulukuntien eli realismin ja liberalismien mukaan valtioiden kansalliset intressit ja kansainvälisen järjestelmän kaoottinen luonne määrittävät maailmanpoliittisten toimijoiden, kuten EU:n käytöstä (mt. 156-157). Konstruktivismiin mukaan maailmanpoliittisten toimijoiden käytökseen vaikuttavat kuitenkin sosiaalisessa vuorovaikutuksessa rakentuvat normit ja ideat, jotka määräävät toimijoiden intressejä (mt., 159). Normit nähdään konstruktivismissa odotuksina ja hyväksyttävänä toimintana tietyssä kontekstissa (Finnemore ja Sikkink 1998, 891). Normit voivat säännöstellä toimintaa, kuten kaupankäyntiä, tai luoda pohjan toiminnalle, jolloin normit myös rakentavat toimijan identiteettiä (Baylis, Smith ja Owens 2014, 159). Esimerkiksi EU:n perustavanlaatuiset arvot ja normit mahdollistavat jäsenvaltioiden välisen yhteistyön luoden samalla EU:n omaa identiteettiä.

Konstruktivistissa teorioissa keskeisessä osassa on idealismin käsite, joka painottaa maailman rakentuvan toimijoiden välisessä vuorovaikutuksessa, ja että sosiaalisesti rakentuva tieto muokkaa tekemiämme tulkintoja maailmasta (Baylis, Smith ja Owens 2014, 158, 166). Sekä realismin että liberalismien eri suuntaukset väittävät yhteiskunnan rakentuvan materiaalistien tekijöiden, kuten vallan ja materiaalistien resurssien mukaan (mt., 156). Idealismi kuitenkin korostaa, että materiaalistien tekijöiden arvo luodaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa (mt., 166). Konstruktivismi mahdollistaa EU:n maailmanpoliittisen roolin tarkastelun ideoiden ja normien muokkaajana. Ian Manners hyödyntää konstruktivismiin perusajatuksia sosiaalisesti rakentuvista ideoista, normeista ja identiteeteistä tutkiessaan EU:n normatiivista valtaa.

Olennainen huomio konstruktivismissa on normien jatkuva muutos. Kansainväliset normit eivät ole stabiileja, vaan maailmanpoliittiset toimijat pystyvät muokkaamaan normeja toimintansa kautta (Baylis, Smith ja Owens 2014, 164-165). Normien syntymistä ja omaksumista on konstruktivismin kentällä tutkittu laajasti. Etenkin Finnemore ja Sikkink ovat pyrkineet selittämään, miten uudet normit saavat jalansijaa kansainvälisissä järjestöissä normiyrittäjien toimesta (Finnemore ja Sikkink 1998, 895). Mannersin teorian mukaan EU ajaa tiettyjä universaalisti hyväksytyjä normatiivisia periaatteita maailmanpolitiikassa (Manners 2008, 48). Konstruktivismi auttaa ymmärtämään EU:ta normatiivisena vallankäyttäjänä, joka hyödyntää aseellisen voiman sijaan pehmeää valtaa eli ideoita ja normeja.

3.1 Euroopan unioni normivaltana

Ian Manners argumentoi EU:n erottuvan kansainvälisessä järjestelmässä selkeänä normatiivisena toimijana (Manners 2002, 252). Euroopan unionin kansainvälistä roolia on tutkittu siviilivaltana (Civilian Power Europe) ja aseellisena valtana (Military Power Europe), ja nämä näkökulmat toimivat lähtökohtana Mannersin teorialle. EU:n siviilivalta perustuu kansainväliseen yhteistyöhön, taloudellisten ja diplomaattisten keinojen hyödyntämiseen sekä kansainvälisten instituutioiden rakentamiseen kovan eli aseellisen vallankäytön sijaan (Duchene 1972; Maull 1999; Smith 2005). Aseellista vallankäyttöä painottavat ajattelijat korostavat taas aseellisen vallankäytön sekä puolustus- ja turvallisuusyhteistyön olevan ensisijaista Euroopan valtioiden väliselle yhteiselolle taloudellisen ja diplomaattisen vallankäytön ollessa liian hauraita yhteistyön muotoja (Bull 1982, 149, 152).

Teoria Normatiivisen vallan Euroopasta täydentää näkökulmia Euroopasta siviili- ja aseellisena valtana tuoden ideologisen vallankäytön mukaan EU:n maailmanpoliittisen roolin tutkimiseen. Manners ei pyri kumoamaan edeltävien teorioiden väitteitä EU:n toiminnasta, vaan argumentoi EU:n käyttävän taloudellisen, diplomaattisen ja aseellisen vallan lisäksi normatiivista valtaa (Manners 2002, 239). Normatiivinen vallankäyttö on laajasti maailmanpolitiikan tutkimuksessa jo ennen Mannersin teoriaa viitaten maailmanpoliittisten toimijoiden kykyyn muokata mielipiteitä ja ideoita (Duchêne 1973, 2). Normatiivisen vallan Eurooppa -teorian pääargumentin mukaan EU pystyy muokkaamaan käsityksiä siitä, mitä pidetään normaalina maailmanpolitiikassa (Manners 2002, 239).

Normivalta-käsite kuvaa EU:n kykyä luoda odotuksia hyväksyttävälle toiminnalle ja levittää normeja kansainvälisellä tasolla (Manners 2002, 252). Manners väittää EU:n normivallan

kumpuavan unionin normatiivisesta taustasta eli maailmansotien jälkeisestä historiallisesta kontekstista, hybridimallisesta institutionaalisesta muodosta ja arvopohjaisesta perustuslaista (mt., 240). EU:n ajamiin normeihin lukeutuu Mannersin mukaan yhdeksän normatiivista periaatetta, jotka on tunnustettu YK:n tasolla universaaleiksi (Manners 2008, 46). Nämä normatiiviset periaatteet ovat rauha, vapaus, demokratia, ihmisoikeudet, laillisuusperiaate, tasaarvo, sosiaalinen solidaarisuus, kestävä kehitys ja vastuuvollisuus (mt.). EU edistää näitä normeja Mannersin mukaan sekä periaatetasolla että käytännön toimissa (Manners 2002, 252). Nämä normit on kirjattu EU:n perusarvoihin, Sopimukseen Euroopan unionista ja muihin EU:n perussopimuksiin, kuten Lissabonin sopimukseen (mt., 48).

EU:n normatiivinen valta ei kumpua yksinomaan sen kyvystä vaikuttaa unionin ulkopuolisiin maihin, vaan se näkyy myös EU:n sisäisessä sosialisatioprosessissa (Smith 2004, 98-109). Sosialisatio tapahtuu EU-tasolla virkamiesten ja päätöksentekijöiden ollessa jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään eri työryhmissä ja kokouksissa (mt.) Sosialisatioprosessin myötä EU-tason normit siirtyvät vähitellen jäsenmaiden sisäisiksi normeiksi ja intresseiksi (mt.). Aseviennin saralla tämä näkyy teoreettisesti siten, että jäsenmaat sisäistävät EU:n asevientä koskevat säännöt omiksi intresseikseen. Teoria Normatiivisen vallan Euroopasta on kytköksissä myös James G. March ja Johan P. Olsenin luomaan soveliaisuuden logiikka -käsitteeseen⁴ (Logic of Appropriateness), jonka mukaan sosiaaliset normit vaikuttavat toimijoiden tekemiin päätöksiin eri konteksteissa (March ja Olsen 1998, 951-952). Käsitettä voidaan soveltaa myös valtiotasolle, sillä osana kansainvälistä järjestelmää valtiot toimivat niille asetettujen odotusten pohjalta eri tilanteissa (Krasner 1999 12, 13). Soveliaisuuden logiikka näkyy EU:n normatiivisessa vallankäytössä silloin, kun EU:n jäsenmaat ja ulkopuoliset valtiot noudattavat EU:n asettamia normeja ja odotuksia.

Manners on perustellut teoriaansa vetoamalla esimerkiksi kuolemantuomion lopettamiseen, sillä tapaus edustaa hänen mukaansa onnistuneen ihmisoikeusnormin ajamista niin EU:n sisä- kuin ulkopuolella (Manners 2002, 245-252). Lisäksi EU:n normivallan tueksi voidaan mainita Kansainvälisen rikostuomioistuimen perustaminen, Kioton protokollan laatiminen ja ihmisoikeusargumenttien puolustaminen kansainvälisissä sopimuksissa (ks. esim. Groenleer ja Van Shaik 2007; Lerch ja Schwellnus 2006; Scheipers ja Sicurelli 2007; Szymanski ja Smith 2005). EU:n asevientikontrollin kehittyminen laillisesti sitovaksi Neuvoston yhteiseksi kannaksi nähdään tässä tutkielmassa onnistuneena normatiivisen vallan käyttönä EU:n taholta.

⁴ Tutkielmassa käytetään kirjoittajan omaa käännettä soveliaisuuden logiikka, sillä käsitteestä Logic of Appropriateness ei maailmanpolitiikantutkimuksessa ole käytössä vakiintunutta suomennosta.

Normatiivisen vallan Eurooppa -teoriaa on kritisoitu sen taipumuksesta keskittyä EU:n poliittisiin linjauksiin ja päättäjien retoriikkaan, vaikka EU:n jäsenmaiden käytännön toimet toteuttavat unionin periaatteita osin hyvinkin vaihtelevasti (Erickson 2013, 210). Jotta EU toimisi uskottavasti normivaltana, tulisi unionin normivallan kuitenkin näkyä sekä poliittisissa linjauksissa että sen konkreettisissa toimissa. Ristiriita EU:n linjausten ja käytännön toimien välillä näkyy kriitikoiden mukaan esimerkiksi ihmisoikeuspolitiikassa ja asekaupassa (Hansen 2016; Hansen ja Marsh 2014; Youngs 2004). Lisäksi Mannersin teorian kriitikot korostavat, että jäsenvaltioiden erilaiset tulkinnat EU:n yhteisistä linjauksista, linjausten heikko legitimitetti ja valtioiden kansalliset intressit kyseenalaistavat EU:n kykyä toimia normivaltana maailmanpolitiikassa (Erickson 2013, 227; Hansen 2016, 210-211). EU:n normipohjaista ulkopoliittikka on kutsuttu myös välineelliseksi. Esimerkiksi Richard Youngs väittää EU:n ajavan ensisijaisesti materiaalisia intressejään ulkopoliittikkansa kautta, joka on vain nimellisesti arvopohjaista (Youngs 2004, 426).

Etenkin maailmanpolitiikan tutkimuksen realistisen koulukunnan edustajat ovat nimittäneet EU:n normivaltaa idealistiseksi kuvaukseksi EU:n käyttämästä vallasta (Hyde-Price 2006, 217). Kriitikot ovat alleviivanneet EU:n jäsenmaiden toimivan omien intressiensä pohjalta Mannersin nimeämien normatiivisten periaatteiden sijaan (Hansen ja Marsh 2014, 283). Rakenteellisen realismin näkökulmasta valtioiden välinen yhteistyö on mahdollista vain pehmeän politiikan aloilla, jotka eivät koske valtioiden keskeisiä intressejä, kuten turvallisuutta, valtaa tai selviytymistä (Waltz 1979, 104-105, 126, 166-168). Kansallisia intressejä ovat myös talouskysymykset, jotka kytkeytyvät turvallisuuden ja vaikutusvallan kaltaisiin intresseihin. SaudiArabia on merkittävä strateginen ja kauppakumppani Ranskan, Iso-Britannian ja Saksan kaltaisille EU-maille, minkä vuoksi aseviennin rajoittaminen Saudi-Arabiaan riitelee EU-maiden kansallisten intressien kanssa. Rakenteellinen realismi pystyy täten selittämään, miksi EU-maat ovat halunneet säilyttää itsemääräämisoikeuden asevientikysymyksissä.

Rakenteellista realismia mukailleen Euroopan ulkosuhdehallinnon julkaisema kriittinen artikkeli korostaa EU:n jäsenmaiden kansallisten turvallisuusintressien heikentävän EU:n normivaltaa (EEAS 2016 b). Samalla artikkelissa todetaan, että EU:lla on potentiaalia muuttaa maailmanpoliittisia normeja, jos unioni pystyy tulevaisuudessa huomiomaan jäsenmaidensa intressit entistä paremmin (mt.). Artikkelin mukaan EU:n identiteetti on tällä hetkellä liian hajanainen jäsenmaiden intressien ja EU:n normien ollessa keskenään ristiriidassa monilla politiikan aloilla (mt.).

3.2 Normit ja intressit vuorovaikutuksessa

Normeja ja intressejä ei voi selkeästi erottaa toisistaan maailmanpolitiikan toimijoiden, kuten EU:n, toimintaa tutkittaessa (Youngs 2004, 419). Konstruktivismiin ja rakenteellisen realismiin perusajatukset on kuitenkin pitkään nähty täysin vastakkaisina. Maailmanpolitiikan tutkimuksessa on vähitellen tunnustettu tarve yhdistää konstruktivismiin ajatuksia ja realismiin rationalistista logiikkaa, jotta maailmanpoliittisia toimijoita voitaisiin analysoida kokonaisvaltaisemmin. Rationaalisella logikalla tarkoitetaan toimijoiden omien intressien ajamiseen perustuvaa päätöksentekoa (Youngs 2004, 415). Esimerkiksi Erickson kritisoi tutkimuksessaan EU:n normivallan heikkoutta aseviennissä, mutta painottaa samalla normien ja materiaalistien intressien kietoutuvan toisiinsa EU:n sisä- ja ulkopolitiikassa (Erickson 2013, 227). EU:n intressipohjaista käytöstä on analysoitu myös ihmisoikeuskysymysten kontekstissa, tutkimalla EU:n käyttämiä strategioita, välineellisiä tavoitteita ja päätöksentekoa (Youngs 2004, 421).

EU:n ulkosuhteiden tutkimuksessa on havaittu, ettei rationaalisella logikalla pystytä yksin selittämään unionin jäsenmaiden yhteistyötä ja selkeää normipohjaista profilia (Youngs 2004, 419). Realismin ydinajatukset materiaalistien ja kansallisten intressien roolista ovat kuitenkin merkittävä lisä EU:n maailmanpoliittisen roolin tutkimiseen. Rationaalisella logikalla voidaan osin täydentää konstruktivismiin väitteitä, sillä sen avulla pystytään selittämään intressipohjaista päätöksentekoa sosiaalisesti muodostuneiden intressien kontekstissa (Youngs 2004, 431). Tässä tutkielmassa tunnistetaan, että EU:n jäsenmaat toimivat vahvassa normatiivisessa kontekstissa, mutta että maat tekevät päätöksiä intressipohjaisesti sosiaalisesti rakentuneen tiedon varassa.

Normatiivisen vallan Eurooppa -teoriaa käytetään tässä tutkielmassa lähtökohtana EU:n normatiivisen vallankäytön tutkimiselle aseviennissä. Tutkielmassa lähestytään EU:ta normatiivisena toimijana, joka pystyy vaikuttamaan erityisesti EU-maiden käytökseen poliittisten linjaustensa kautta. EU nähdään samalla ainutlaatuisena maailmanpoliittisena toimijana sen arvopohjaisen identiteetin ja normatiivisten periaatteiden aktiivisen levittämisen vuoksi. Tutkielmassa otetaan myös huomioon ajatus normien ja intressien keskinäisestä vuorovaikutuksesta. EU:n normien ja jäsenmaiden kansallisten intressien vuorovaikutusta on tärkeä tutkia etenkin aseviennin saralla, sillä EU:n lisääntyvästä kontrollista huolimatta asevientti on yhä kytköksissä valtioiden keskeisimpiin kansallisiin turvallisuus- ja talousintresseihin.

4. Tutkimustapa ja aineisto

4.1 Tutkimustapa

Tutkielman tutkimusstrategiana käytetään tapaustutkimusta, sillä tavoitteena on selvittää EU:n normien ja jäsenvaltioiden intressien välistä suhdetta yksittäisessä tapauksessa. Tutkielmassa sovelletaan valittua teoriaa ja hypoteesia käytännön esimerkin kautta. Tapaustutkimus ei ole vain yksi rajattu metodi, vaan siinä hyödynnetään aina monia erilaisia menetelmiä ja aineistoja (Laine, Bamberg ja Jokinen 2007, 9). Menetelmän sijaan tapaustutkimusta kutsutaankin tutkimustavaksi (mt., 18). Tapaustutkimuksen tavoitteena on kuvata valittu tapaus kokonaisvaltaisesti ja perusteellisesti, ja tapaustutkimuksia leimaa usein myös kiinnostus sosiaalisiin prosesseihin (mt., 10). Teorian ja tutkimusmenetelmän välinen vuorovaikutus on olennainen osa tapaustutkimuksia, ja tutkittava tapaus voi auttaa tarkentamaan, kritisoidaan tai jopa kyseenalaistamaan valittua teoreettista näkökulmaa (mt., 19-20). Tapaustutkimus on nähty ainutlaatuisena tutkimustapana siinä mielessä, että erilaisten aineistojen ja menetelmien käyttö mahdollistaa luovan lähestymisen teorian kehittämiseen (mt., 38).

Tapaustutkimuksen kriitikot argumentoivat, että yksittäisistä tapaustutkimuksista on lähes mahdotonta tehdä yleistettäviä johtopäätöksiä ja, ettei tapauksesimerkkejä voida edes lukea osaksi laajempaa tieteellistä tutkimuskenttää (Flyvbjerg 2006, 221). Tutkimustulosten yleistettävyyden on tapaustutkimuksen suurimpia haasteita. Tapaustutkimus erottuu kuitenkin perinteisistä tutkimusmenetelmistä sen holistisen lähestymistavan ansiosta, joka voi selittää tapausta yksityiskohtaisesti ja tuoda samanaikaisesti esiin monia eri teemoja (Laine, Bamberg ja Jokinen 2007, 214). Tutkimustietoa voidaan harvoin pitää täysin yleistettävänä. Tutkimustulokset syntyvät aina tietyssä kontekstissa, ja täten tulosten soveltamista toiseen kontekstiin voidaan pitää jälleen hypoteesina tai suhteellisena yleistyksenä (Lincoln ja Guba 2009, 5, 6, 13). Kuten aina tutkimusta tehdessä, on tapaustutkimuksen puitteissa tärkeää huomioida tutkijan omat ennakkokäsitykset ja asenteet, jotka vaikuttavat tutkimuskysymyksen asetteluun, rajaamiseen ja tulosten analysointiin (Flyvbjerg 2006, 234).

4.2 Aineisto

Tässä tutkielmassa hyödynnetään tapaustutkimukselle tyypillisesti monia erilaisia lähdeaineistoja, jotta tapauksesta saadaan mahdollisimman kokonaisvaltainen kuva. Primääriaineistona tutkielmassa käytetään EU:n julkaisemia aseviennin vuosikertomuksia, jäsenmaiden kansallisia asevientiraportteja sekä EU:n julkaisemia laillisia asiakirjoja. Sekundääriaineistona hyödynnetään aikaisempaa tutkimustietoa, uutislähteitä ja EU:n jäsenmaiden päättäjien julkilausumia. Tutkielmassa otetaan huomioon valitun tapauksen ajankohtaisuus, joka tuottaa tutkimuksen

tulosten relevanssille mahdollisia haasteita lyhyelläkin aikavälillä. Tutkimus on rajattu vuosiin 2015-2018 tutkielman tavoitteen ja mielekkään pituuden säilyttämiseksi. Tutkielmassa huomioidaan lisäksi, että tutkielman tekijän omat ennakkokäsitykset ja asenteet voivat vaikuttaa tutkimuksen toteuttamiseen ja analysointiin.

5. EU:n asevientikontrolli

Aseteollisuus rajattiin pitkään eurooppalaisen talousyhteistyön ulkopuolelle, sillä aseiden tuotanto ja vienti kirjattiin Rooman sopimuksessa Euroopan talousyhteisön jäsenmaiden sisäiseksi turvallisuuskysymykseksi (EUR-Lex 1957, 223 artikla). EU:n jäsenmaiden itsemääräämisoikeus turvallisuuskysymyksissä, kuten asekaupassa, on kirjattu tällä hetkellä Sopimukseen Euroopan unionista (EUR-Lex 2016, 346 artikla). EU on kuitenkin pyrkinyt kasvattamaan rooliaan kansainvälisen asekaupan sääntelyssä 1990-luvulta lähtien. EU:n voimassa oleva asevientikontrolli voidaan jakaa neljään kokonaisuuteen, jotka ovat: Euroopan unionin neuvoston yhteinen kanta 2008/944/YUTP sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määrittämisestä, asevientikontrollin edistäminen unionin ulkopuolisissa maissa, YK:n kansainvälisen asevientisopimuksen toimeenpaneminen ja valtioiden sisäisen asekaupan sääntely (EEAS 2015).

Tärkeä merkkipaalu kansainvälisessä asevientikontrollissa saavutettiin vuonna 2014, kun YK:n yleiskokouksen laatima kansainvälinen asekauppasopimus (Arms Trade Treaty, ATT) astui voimaan. Sopimuksen määräykset perustuvat pitkälti ihmisoikeuksien ja humanitaarisen oikeuden kunnioittamiselle, ja sopimus tähtää niin kansainvälisen asekaupan tiukempaan sääntelyyn kuin laittoman asekaupan kitkemiseen (The Arms Trade Treaty 2018, 1 artikla). ATT-sopimus on hyvä esimerkki EU:n kyvystä myötävaikuttaa asevientinormien leviämiseen EU:n sisä- ja ulkopuolella. Kaikki EU-jäsenmaat ovat allekirjoittaneet kansainvälisen asekauppasopimuksen, ja EU on luonut asekauppasopimuksen toimeenpanemista tukevan ohjelman Euroopan unionin neuvoston päätöksellä 2013/768/YUTP (EUR-Lex 2013).

EU:n 1990-luvulta alkaneet asevientikontrollia koskevat neuvottelut kulminoituivat kahdeksas joulukuuta 2008, kun Euroopan unionin neuvosto julkaisi laillisesti sitovan asevientikontrollia koskevan päätöksen eli Neuvoston yhteisen kannan 2008/944/YUTP sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määrittämisestä (EUR-Lex 2008). Neuvoston yhteisen kannan tavoitteena on vahvistaa EU -maiden sitoumuksia

kansainvälisiin asevientisopimuksiin, yhtenäistää EU:n yhteisessä puolustustarvikeluottelossa⁵ olevien aseiden maastavientiä sekä tehostaa läpinäkyvyyttä ja tiedonkulkua asevientipäätöksistä EU:n sisällä (mt.). Neuvoston yhteinen kanta sisältää kahdeksan asevientikriteeriä, joiden perusteella EU-maiden tulee tehdä päätökset aseiden maastavientiluvista. Kriteerien mukaan EU-maiden tulee esimerkiksi ottaa huomioon aseita vastaanottavan valtion ihmisoikeustilanne ja rooli väkivaltaisissa konflikteissa (mt., 2 artikla). Neuvoston yhteinen kanta on EU:n ainoa laillisesti sitova asevientä säätelevä instrumentti. Tässä tutkielmassa keskitytään siihen, miten EU-maat ovat toimeenpanneet Neuvoston yhteisen kannan säädöksiä Saudi-Arabialle myönnettävien aseiden maastavientilupien ja aseviennin tapauksessa. Neuvoston yhteinen kanta voidaan nähdä esimerkkinä EU:n normivallan käytöstä, sillä asevientikriteerit ovat lisänneet jäsenmaihin kohdistuvia odotuksia aseviennin saralla, ja EU-maat ovat sitoutuneet toimeenpanemaan Neuvoston yhteisen kannan asevientinormeja kansallisessa päätöksenteossään (EUR-Lex 2008).

Neuvoston yhteinen kanta erottuu EU:n muista asekontrollia koskevista päätöksistä siinä, miten aktiivisesti sen toimeenpanemista edistetään. Euroopan ulkosuhdehallinto valvoo Neuvoston yhteisen kannan toimeenpanemista, mutta keskeisessä roolissa käytännön tasolla on Working Party on Conventional Arms Exports -työryhmä (COARM), joka koostuu jokaisen EU-maan alan asiantuntijoista. Useita kertoja vuodessa tapaava COARM julkaisee Käyttäjäopasta (User's Guide), joka sisältää yksityiskohtaiset tulkintaohjeet Neuvoston yhteisen kannan säännöksistä. Lisäksi COARM -työryhmän kokousten kautta jäsenmaiden edustajat tapaavat toisiaan, mikä edistää EU:n normien leviämistä ja jäsenmaiden sosialisoitumista (Bromley 2008, 15). Neuvoston yhteinen kanta myös sitouttaa EU-maat jakamaan tietoa maastavientilupahakemuksista ja julkaisemaan kansallisia ja EU-tason vuosikertomuksia Euroopan unionin yhteisessä puolustustarvikeluottelossa olevien teknologioiden ja puolustustarvikkeiden viennistä (EUR-Lex 2008, 4 artikla, 8 artikla).

EU:n asevientinormeja pyritään edistämään myös unionin ulkopuolella, mikä korostaa EU:n kykyä muuttaa normeja unionin ulkopuolisissa maissa. Neuvoston yhteisen kannan mukaan EU-maiden on tiivistettävä yhteistyötään EU:n Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan puitteissa (EUR-Lex 2008, 7 artikla). Lisäksi Neuvoston yhteisessä kannassa todetaan: "Jäsenvaltioiden on pyrittävä kaikkiin tavoin rohkaisemaan muita sotilasteknologiaa tai puolustustarvikkeita vieviä valtioita soveltamaan tämän yhteisen kannan perusteita" (mt., 11 artikla). Lukuisat EU:n

⁵ Euroopan unionin yhteinen puolustustarvikeluettelo kattaa 22 eri puolustustarviketeknologiaa. Luettelo korvaa Unionin vuoden 2017 päätöksen Euroopan unionin yhteisestä puolustustarvikeluettelosta. (EUR-Lex 2018 c).

ulkopuoliset maat, kuten Albania, Bosnia ja Hertsegovina, Georgia, Norja ja Kanada ovat ilmoittaneet noudattavansa Neuvoston yhteisen kannan luettelemia asevientikriteerejä ja määräyksiä (EUR-Lex 2018 a, johdanto).

EU:n yhteisen asevientikontrollin ja erityisesti Neuvoston yhteisen kannan kehittämisestä huolimatta ovat lopulliset päätökset asevientikontrollin toimeenpanemisesta jäsenmaiden käsissä. Unionilla ole sitovaa rangaistusmekanismia tai konkreettista päätäntävaltaa aseviennin suhteen. EU-maat ovat toimeenpanneet Neuvoston yhteisen kannan asetuksia hyvin eri tavoin, ja jäsenmaat ovat tuottaneet vaihtelevan tasoista tietoa EU:n vuosikertomuksissa ja kansallisissa asevientiraporteissa (Bauer, Bromley ja Maletta 2018, 10). Neuvoston yhteistä kantaa päivitetään säännöllisesti, mutta ensimmäinen eli vuosina 2011-2015 toteutettu päivitysprosessi ei ole onnistunut ehkäisemään jäsenmaiden asevientä konfliktien osapuolille (mt., 9). Lukuisat akateemikot ovat vaatineet EU:ta kiristämään asevientikontrollia entisestään (SIPRI 2018; Bauer, Bromley ja Maletta 2018, 9-11).

6. Analyysi

6.1 Neuvoston yhteisen kannan asettamat perusteet rajoittaa asevientä Saudi-Arabiaan

Tässä osiossa analysoidaan, millaiset perusteet Neuvoston yhteisen kannan asevientikriteerit antavat EU-maille rajoittaa asevientä Saudi-Arabiaan Jemenin konfliktin kontekstissa. Neuvoston yhteisen kannan kahdeksassa asevientikriteerissä näkyvät selkeästi Ian Mannersin nimeämät normatiiviset periaatteet, joita EU pyrkii normivaltana levittämään maailmanpolitiikassa (Manners 2008, 46). Esimerkiksi rauhan, vapauden, laillisuusperiaatteen ja ihmisoikeuksien edistäminen näkyvät suoraviivaisesti Neuvoston yhteisen kannan säännöksissä. Täten Neuvoston yhteisen kannan noudattaminen toimii esimerkkinä siitä, miten EU:n normatiiviset periaatteet vaikuttavat EU-maiden toimintaan asevientikysymyksissä.

Aseiden maastavientiluvista päätettäessä EU -maat voivat hyväksyä luvat kokonaisuudessaan tai osittain. Jos lupahakemus on ristiriidassa yhden tai useamman Neuvoston yhteisen kannan nimeämän asevientikriteerin kanssa, voidaan maastavientilupa kieltää (Eur-Lex 2008, 2 artikla 14 kohta). Neuvoston yhteisen kannan neljä ensimmäistä asevientikriteeriä ovat perusteita kieltäytyä aseviennistä (mt.). Neljä viimeistä kriteeriä EU-maiden on taas "otettava huomioon" asevientilisensseistä päätettäessä (mt. 2 artikla 5-8 kohta).

Ensimmäinen asevientikriteeri korostaa kansainvälisten velvoitteiden, kuten YK:n ja EU:n asettamien asensulkujen ja pakotteiden noudattamista (EUR-Lex 2008, 2 artikla 1 kohta).

Euroopan unionin parlamentti on ohjeistanut päätöksissään EU:ta asettamaan sitovan asevientikiellon Saudi-Arabiaan vuosina 2016, 2017 ja 2018 (Euroopan parlamentti 2018). EU ei ole toimeenpannut asensulkua, sillä kieltopäätös vaatii Euroopan unionin neuvoston yksimielisen päätöksen. YK:n turvallisuusneuvosto ei ole asettanut asevientikieltoa Saudi-Arabialle, mutta Saudi-Arabia on kuitenkin rikkonut lukuisia kansainvälisiä velvoitteita 2000-luvulla. Amnestyn vuoden 2018 maaraaportin mukaan Saudi-Arabian kuningaskunta on rikkonut esimerkiksi Lapsen oikeuksien sopimusta 2010-luvulla (Amnesty International 2018). Saudi-Arabian johtaman koalition väkivaltainen interventio Jemenissä rikkoo YK:n peruskirjan säädöksiä kansainvälisen rauhan ylläpitämisestä, ja interventio on monelta osin jopa laitton (Ferro ja Luca 2016, 92). Neuvoston yhteisen kannan toisena kriteerinä on: "Ihmisoikeuksien kunnioittaminen ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden noudattaminen lopullisessa määrämaassa" (EUR-Lex 2008, 2 artikla 2 kohta). Kansainvälisten ihmisoikeusraporttien mukaan Saudi-Arabian hallinto syyllistyy jatkuvasti vakaviin ihmisoikeusrikkomuksiin maan sisä- ja ulkopuolella (Amnesty International 2018).

Neuvoston yhteisen kannan neljäs kriteeri on erityisen olennainen suhteessa EU-maiden myöntämiin asevientilisensseihin Saudi-Arabiaan Jemenin konfliktin aikana. Neljännen kriteerin mukaan EU -maiden aseviennin on suojeltava vastaanottajamaan alueellista rauhaa, turvallisuutta ja vakautta: "Jäsenvaltioiden on evättävä maastavientilupia, jos on olemassa selkeä vaara, että ilmoitettu vastaanottaja käyttäisi vietävää sotilasteknologiaa tai vietäviä puolustustarvikkeita hyökkäykselliseen toimintaan toista maata vastaan tai tehostaakseen voimatoimin aluevaatimusta" (EUR-Lex 2008, 2 artikla 4 kohta). Saudi-Arabian keskeinen rooli Jemenin väkivaltaisessa konfliktissa on vahva peruste EU-maiden kielteisille aseiden maastavientipäätöksille Saudi-Arabiaan. Saudi-Arabian johtama liittouma on myös todistetusti käyttänyt hyökkäyksissään EU-maissa valmistettuja aseita (Nagra ja O'Neal 2019, 86, 91-98, 110).

Neuvoston yhteisen kannan neljä viimeistä kriteeriä sisältävät myös tärkeitä huomioita Saudi-Arabialle käydystä aseviennistä vuosina 2015 - 2018. Kuudennen kriteerin mukaan EU -maiden tulee ottaa huomioon aseita vastaanottavan maan asenne kansainvälistä yhteisöä kohtaan aseiden maastavientilupia hyväksyessä (EUL-Lex 2008, 2 artikla 6 kohta). Erityisesti maan asenne terrorismia ja kansainvälistä lakia kohtaan tulee huomioida (mt.). Yksinomaan Jemenin konfliktin aikana Saudi-Arabian sotilaalliset operaatiot ovat rikkoneet lukuisia kansainvälisen oikeuden ja humanitaarisen oikeuden säädöksiä (Amnesty International 2018). Lisäksi Saudi-

Arabiaa on syytetty siitä, että kansainvälisiä terroristijärjestöjä on rahoitettu maasta käsin (Financial Action Task Force, FATF, 2018). Neuvoston yhteisen kannan seitsemäs kriteeri taas velvoittaa EU maat huomiomaan myytävän sotilasteknologian tai puolustustarvikkeiden jälleenviemisen vaaran “epätoivottavin ehdoin” (EUR-Lex 2008, 2 artikla 7 kohta). Jemenin konfliktin aikana EU maiden aseita on päätynt Saudi-Arabian johtaman koalition lisäksi muille sodan osapuolille, kuten terroristijärjestöille (DW 2019).

6.2 Aseviennin rajoittaminen

Neuvoston yhteisen kannan asevientikriteerit asettavat EU -maiden aseviennin Saudi-Arabiaan kyseenalaiseksi. Erityisesti ensimmäinen, toinen ja neljäs asevientikriteerit antavat vahvat perusteet EU-maille rajoittaa asevientä Saudi-Arabiaan Jemenin konfliktin aikana. Tässä osiossa analysoidaan, miten EU-maat ovat toimeenpanneet Neuvoston yhteisen kannan asevientikriteerejä Saudi-Arabian tapauksessa vuosina 2015-2018.

Tutkielman laatimisen aikana EU on julkaissut vuosikertomuksia aseviennistä vuosilta 2015, 2016 ja 2017. Näiden vuosikertomusten mukaan aseita Saudi-Arabialle myi yhteensä 18 jäsenmaata⁶ (EUR-Lex 2017;2018 a; 2018 b). Tutkielman mielekkään pituuden säilyttämiseksi tutkielmassa keskitytään niihin kolmeen jäsenmaahan, jotka ovat myöntäneet määrällisesti eniten asevientilupia Saudi-Arabialle vuosien 2015-2018 aikana. Nämä kolme jäsenmaata ovat IsoBritannia, Ranska ja Saksa (EUR-Lex 2017;2018 a; 2018 b). Lisäksi tutkielmassa analysoidaan EU-maita, kuten Alankomaita, Belgiaa ja Ruotsia, jotka ovat selkeästi ilmaisseet rajoittavansa asevientä Saudi-Arabialle samalla aikavälillä. EU:n vuosikertomukset sisältävät tietoa tavanomaisille aseille⁷ (Conventional arms) myönnetystä maastavientiluvista, vientilupien hintaarvioista ja EU-alueen kielteisistä asevientipäätöksistä Saudi-Arabialle (mt.). Maakohtaista tietoa kielteisistä asevientipäätöksistä on mahdollista löytää EU-maiden kansallisista asevientiraporteista, sillä ne tarjoavat yksityiskohtaisempaa tietoa maastavientipäätöksistä ja aseviennistä. Kansalliset raportit sisältävät kuitenkin vaihtelevan tasoista tietoa, eikä maita velvoiteta julkaisemaan kielteisiä asevientipäätöksiä (Eur-Lex 2008, 4 artikla 3 kohta). EU-maiden asevientipolitiikasta Saudi-Arabian suhteen laajempaa tietoa antavat uutislähteet, SIPRI:n asevientirekisteri ja kansalliset julkilausumat.

⁶ Nämä jäsenmaat ovat: Alankomaat, Belgia, Bulgaria, Espanja, Hollanti, Iso-Britannia, Italia, Itävalta, Kroatia, Puola, Ranska, Romania, Ruotsi, Saksa, Slovakia, Suomi, Tanska ja Tšekki (EUR-Lex 2017;2018 a; 2018 b).

⁷ Kaikki muut asekatgoriat paitsi joukkotuhoaseet luokitellaan tavanomaisiksi aseiksi (Suomen YK-liitto 2016).

Ian Mannersin teoria EU:n normivallasta pystyy selittämään osan EU -maiden asevientipäätöksistä vuosina 2015-2018, sillä Neuvoston yhteisen kannan asevientikriteerien perusteella on tehty useita kielteisiä maastavientipäätöksiä Saudi-Arabialle myytävistä aseista. EU-maat ovat siis tietyissä tapauksissa noudattaneet EU:n asettamia odotuksia asevientikysymyksissä. Kielteisiä päätöksiä tehtiin eniten vuonna 2016, jolloin aseiden vienti kiellettiin 21 tapauksessa (EUR-Lex 2017). Vuonna 2015 kielteisiä päätöksiä oli yhdeksän ja vuonna 2017 seitsemän (Eur-Lex 2018 b). Kielteiset päätökset perustuivat vuosikertomusten mukaan pitkälti Saudi-Arabian ihmisoikeusrikkomuksille ja roolille Jemenin konfliktissa (EurLex 2017; 2018 a; 2018 b). Myös Saudi-Arabian asenne kansainvälistä yhteisöä ja sitoumuksia kohtaan sekä aseiden jälleenviemisen riski olivat perusteita maastavientilupien epäämiselle (mt.). Vuosikertomuksista voidaan havaita, että EU-maat kieltäytyivät pääosin EU:n yhteisen puolustustarvikeluettelon ML1, ML3 ja ML5⁸ kategorian aseista, joihin sisältyvät esimerkiksi pienaseet, amukset ja hälytystarvikkeet (mt.).

Maakohtaisten asevientiraporttien avulla saadaan tarkempaa tietoa maastavientilupien kieltämisestä niiden maiden kohdalta, jotka ovat sisällyttäneet kielteiset päätökset raportteihinsa. Saksan vuosittaisten asevientiraporttien mukaan maa kielsi maastaviennin aikavälillä 2015 - 2017 yhteensä kuusi kertaa (Saksan talous- ja energiaministeriö 2016, 76; 2017, 72; 2018, 68). Kieltoja perusteltiin ihmisoikeusrikkomuksilla, mutta perusteina päätöksille nimettiin myös maan pienaseiden myyntiä koskevat periaatteet (Small Arms Principles) (mt.). Alankomaat kielsi vuonna vuosina 2015-2017 julkaistujen vuosiraporttien mukaan aseiden maastaviennin viidessä tapauksessa (Alankomaiden hallitus 2016, 41-43; 2018, 33). Perusteena Alankomaat nimesi

⁸ Neuvoston yhteinen kanta 2008/944/YUTP sisältää lyhyet kuvaukset EU:n yhteisen puolustustarvikeluettelon luokista:

”ML1: Rihlattomat aseet, joiden kaliiperi on alle 20 mm, muut aseet ja automaattiaseet, joiden kaliiperi on 12,7 mm (0,50 tuumaa) tai vähemmän, ja niihin liittyvät lisälaitteet sekä niitä varten erityisesti suunnitellut komponentit
ML3: Ampumatarvikkeet ja sytyttimen asetuslaitteet sekä niitä varten erityisesti suunnitellut komponentit
ML5: Erityisesti sotilaskäyttöön suunnitellut tulenjohto- sekä niihin liittyvät hälytys- ja varoituslaitteet sekä niihin liittyvät järjestelmät, testaus-, suuntaus- ja vastatoimintavarusteet sekä niitä varten erityisesti suunnitellut komponentit ja lisälaitteet.” (EUR-Lex 2008).

Tarkat kuvaukset luokista löytyvät Euroopan unionin yhteisestä puolustustarvikeluettelosta, joka on hyväksytty 26. helmikuuta 2018 (EUR-Lex 2018 c).

Saudi-Arabian toteuttamat ihmisoikeusrikkomukset eli Neuvoston yhteisen kannan toisen asevientikriteerin (mt.).

EU-maat suhtautuivat yhä kielteisemmin Saudi-Arabialle suunnattuun asevientiin vuoden 2016 jälkeen, mikä osoittaa maiden sosialisoituneen EU:n asevientinormeihin. Alankomaat oli ensimmäinen EU-jäsenmaa, joka virallisesti kielsi aseviennin Saudi-Arabiaan maan humanitaarisen oikeuden vastaisten toimien ja heikon ihmisoikeustilanteen vuoksi. Alankomaiden parlamentti hyväksyi maaliskuussa 2016 aloitteen, joka kieltää aseviennin SaudiArabiaan (Overheid.nl 2016). Parlamentin aloite korosti sekä EU:n asevientikontrollin noudattamista että EU:n yhteisen asevientipolitiikan harmonisoinnin tärkeyttä (mt.). Alankomaat ei ole myöntänyt asevientilupia Saudi-Arabiaan vuoden 2016 jälkeen (EUR-Lex 2018 b). Belgia ja Ruotsi seurasivat pian Alankomaiden esimerkkiä. Kesällä 2017 Ruotsin hallitus hyväksyi aloitteen laista, joka kieltää aseviennin ihmisoikeusloukkauksiin syyllistyneisiin maihin (Radio Sweden 2017). Kesäkuussa 2018 Belgian hallitus epäsi Saudi-Arabialle myytävien aseiden vientilupia ihmisoikeusperusteisiin ja muihin EU:n linjauksiin vedoten (Ligue des Droits Humains 2018).

Vuosi 2018 oli virstanpylväs aseviennin rajoittamisen suhteen. Tammikuussa Saksan liittokansleri Angela Merkelin edustaja ilmoitti Saksan lopettavan maastavientihakemusten käsittelyn Jemenin konfliktin osapuolille (DW 2018). Samanaikaisesti Neuvoston yhteisen kannan säädöksiin sitoutunut Norja ilmoitti lopettavansa aseviennin ja asevientilupien hyväksymisen SaudiArabiaan (Norjan ulkoministeriö 2018). Merkittävin käänne aseviennin rajoittamiselle oli journalisti Jamal Kashoggin murha Saudi-Arabian Istanbulin konsulaatissa. Tapaus alleviivasi Saudi-Arabian toteuttamia laajoja ihmisoikeusrikkomuksia ja lisäsi EU-maiden painetta rajoittaa asevientä Saudi-Arabiaan. Tanska ja Suomi ilmoittivatkin loppuvuodesta 2018 lopettavansa asevientilupien myöntämisen perustellen päätöksiä Kashoggin murhan liittyvien epäselvyyksien ohella Saudi-Arabian roolilla Jemenin konfliktissa (Reuters 2018 a; Yle 2018). Itävallan ulkoministeri sen sijaan vaati vuoden 2018 lopulla EU-maita asettamaan koko unionin laajuisen asevientikiellon Saudi-Arabiaan ihmisoikeuksiin ja Jemenin konfliktiin vedoten (France 24 2018).

EU-maiden kielteiset päätökset eri asetyypeistä ja ylipäätään aseiden maastaviennistä ovat erityisen tärkeitä, sillä Neuvoston yhteisen kannan 4. artiklassa todetaan: ”Ennen kuin jäsenvaltio myöntää luvan, jonka yksi tai useampi toinen jäsenvaltio on evännyt olennaisesti samankaltaiselta toimitukselta viimeisten kolmen vuoden aikana, sen on neuvoteltava ensin luvan evänneen yhden tai useamman jäsenvaltion kanssa” (EUR-Lex 2008, 4 artikla 1 kohta). EU-maat järjestivät vuosien 2015 - 2017 aikana yhteensä 25 konsultaatiota koskien Saudi-Arabialle myönnettäviä maastavientilupia (EUR-Lex 2017; 2018 a; 2018 b). Vaikka konsultaatioiden tavoitteena on jakaa

luottamuksellista tietoa aseviennistä ja siten yhtenäistää EU- maiden asevientipolitiikkaa, ovat maat tehneet keskenään ristiriitaisia päätöksiä Neuvoston yhteisen kannan toimeenpanemisesta vuosina 2015-2018.

Asevientä rajoittaneista maista vain Saksa ja Belgia kuuluvat merkittävimpien asevientimaiden joukkoon EU-alueella tutkitulla aikavälillä. Vaikka asevientä rajoittaneet maat ovat toimeenpanneet Neuvoston yhteisen kannan periaatteita ja osoittaneet täten sosialisoituneensa EU:n asettamiin normeihin, mukailevat asevientipäätökset osin rakenteellisen realismin argumentteja Mannersin teoriaa vahvemmin. Rakenteellinen realismi väittää valtioiden välisen yhteistyön olevan mahdollista vain aloilla, jotka eivät koske valtioiden keskeisiä intressejä. Alankomaat, Itävalta, Norja, Ruotsi ja Suomi ovat kaikki myöntäneet yksittäisiä asevientilupia Saudi-Arabiaan myytävälle aseille tutkitulla aika-välillä, eikä aseviennin rajoittaminen ole täten rikkonut maiden kansallisia talous- tai strategisia intressejä merkittävästi. Lisäksi huomioitavaa on, että asevientä rajoittaneet maat, kuten Ruotsi ja Itävalta ovat jatkaneet asevientä SaudiArabiaan vanhojen asevientilupien perusteella kyseenalaistaen maiden täyden sosialisoitumisen EU:n asevientinormeihin (SIPRI Trade Registers 2018).

6.3 EU:n rajallinen normivalta aseviennissä

Saudi-Arabia on EU-maille merkittävä kumppani kansainvälisessä asekaupassa. Saudi-Arabia on maailman suurimpia aseiden maahantuojia, ja EU-maat ovat 2015-2017 vieneet aseita SaudiArabiaan lähes 6 miljardin euron edestä⁸ (EUR-Lex 2017; 2018 a, 2018 b; SIPRI Trade Registers 2018). Saudi-Arabialle suunnattujen maastavientilupien määrä on kuitenkin pienentynyt tasaisesti. Vuonna 2015 EU-maat myönsivät 835 aseiden vientilupaa Saudi-Arabiaan ja vuonna 2017 lupien määrä oli laskenut 588 kappaleeseen, mikä tukee ajatusta EU:n normien vahvistuvasta roolista jäsenmaiden päätöksenteossa (EUR-Lex 2017; 2018 b). Suhteessa 21 kielteiseen maastavientipäätökseen on myönnettyjen asevientilupien määrä kuitenkin merkittävä. Aikavälillä 2015-2017 EU-maista myönnettiin yhteensä noin 2030 maastavientilupaa SaudiArabiaan myytävälle aseille, joista yli 1500 lupaa myönnettiin Iso-Britanniassa, Ranskassa ja Saksassa (mt.).

EU:n vuosiraporttien mukaan EU-maat kieltäytyivät pääosin myymästä ML1, ML3 ja M5 – kategorioiden aseita, mutta kokonaisuudessaan näitä asetyyppejä myytiin hyvin laajasti (EURLex

⁸ Iso-Britannia ja Saksa eivät ilmoita aseviennin arvoa EU:n vuosikertomuksissa (EUR-Lex 2017; 2018 a; 2018 b).

2017; 2018 a; 2018 b). Erityisesti ML 1 -kategoriaa eli pienaseita koskevat päätökset ovat olleet ristiriitaisia EU -maiden kesken, mihin vaikuttaa pienaseiden jälleenmyynnin ja hyväksikäytön riski (mt.; Saksan energia- ja talousministeriö 2016). Valtaosa pienaseita koskevista lupapäätöksistä on kuitenkin ollut myönteisiä (EUR-Lex 2017; 2018 a; 2018 b). Asevientilupien myöntäminen ja valtioiden keskenään ristiriitaiset päätökset Saudi-Arabialle myytävistä aseista rikkovat Mannersin teoriaan linkittyvää soveliaisuuden logiikkaa, sillä jäsenmaat eivät noudata yhdenmukaisesti EU:n asettamia odotuksia.

Saudi-Arabian tärkeimmät asekauppakumppanit EU-alueella ovat olleet Iso-Britannia, Ranska ja Saksa. Näiden kolmen suurimman asevientimaan myöntämien asevientilupien määrä ja arvo korostavat, että asevientä on maille taloudellisesti tuottoisa teollisuuden ala. Kolmanneksi merkittävän asevientimaa vuosina 2015-2017 oli Saksa, joka myönsi aikavälillä Saudi-Arabialle yli 300 maastavientilupaa yhteensä noin miljardin euron edestä. Iso-Britannia myönsi Saudi-Arabialle vuosina 2015-2017 yli 500 asevientilupaa, joiden yhteisarvo ylitti viisi miljardia euroa. Ranska taas myönsi yli 600 maastavientilupaa samalla aikavälillä. Lupien arvo oli selkeästi korkein kaikista jäsenmaista, sillä Ranska myönsi asevientilupia Saudi-Arabiaan yli 45 miljardin euron edestä vuosina 2015-2017⁹. (EUR-Lex 2017; 2018 a; 2018 b).

Etenkin vuoden 2018 aikana paine rajoittaa asevientä Saudi-Arabiaan kasvoi EU:n sisällä (Euroopan parlamentti 2018). EU-alueen aseviennin suurmaista Ranska ja Iso-Britannia eivät kuitenkaan rajoittaneet asevientä Saudi-Arabiaan vuoden 2018 loppuun mennessä (SIPRI Trade Registers 2018). Ranska on perustellut asevientään tiukalla valvonnalla ja kansallisen lain noudattamisella, mutta valtio ei kommentoinut Saudi-Arabian tapausta yksityiskohtaisesti Jemenin konfliktin neljä ensimmäisen vuoden aikana (Reuters 2018 b). Jotta EU:n voitaisiin todeta toimivan onnistuneena normivaltana käytännön tasolla, tulisi EU-maiden tulkita EU:n normien noudattaminen haluttavampana kuin omien intressien ajaminen. Ranska on kuitenkin jatkanut asevientilupien myöntämistä, vaikka EU:n asevientikriteerit asettavat selkeät perusteet jäsenmaille kieltäytyä aseviennistä Saudi-Arabiaan Jemenin konfliktin aikana. Mannersin teoria ei täten pysty selittämään Ranskan asevientipäätöksiä vuosina 2015-2018, jotka selkeästi perustuivat taloudellisten intressien ajamiseen EU:n asevientikriteerien toimeenpanemisen sijaan.

Iso-Britannian korkein oikeus myönsi maalle luvan jatkaa asevientä Saudi-Arabiaan vuonna 2017 (CAAT 2017). Korkein oikeus totesi päätöksessään, ettei Saudi-Arabia ole selvästi syyllistynyt

⁹ Myönnettyjen asevientilupien arvo on vuosittain selvästi aseviennin arvoa korkeampi. Suurin osa asevientiluvan saaneista aseista myydään vasta tulevien vuosien aikana.

vakaviin humanitaarisen oikeuden rikkomuksiin¹⁰ (mt.). Iso-Britannia ei rajoittanut asevientä Saudi-Arabiaan vuoden 2018 loppuun mennessä, mutta maa on korostanut noudattavansa tarkasti EU:n asevientikontrollia, mikä osoittaa EU:n määräyksillä olevan normatiivista painoarvoa (BBC 2017; The Guardian 2018 a). Vaikka Iso-Britannia on jatkanut asevientä Saudi-Arabiaan Jemenin konfliktin aikana, pitää Iso-Britannia EU:n normien noudattamista relevanttina ja haluttavana. Lisäksi kolmannen aseviennin suurmaan, Saksan, vuoden 2018 päätös rajoittaa asevientä Saudi-Arabiaan osoittaa, että EU:n asettamilla odotuksilla on painoarvoa myös tilanteissa, joissa valtion kansalliset intressit ovat vahvoja. Iso-Britannia ja Saksa tekevät siis intressipohjaisia päätöksiä EU:n normatiivisessa kontekstissa. Samalla maiden toiminta alleviivaa sitä, miten tulkinnanvaraista kansainvälisten normien toimeenpaneminen on.

7. Johtopäätökset

Tässä tutkielmassa on analysoitu EU:n normatiivista vallankäyttöä suhteessa jäsenmaiden aseventiin Saudi-Arabialle vuosina 2015-2018. EU-maiden aseventi Saudi-Arabiaan Jemenin konfliktin aikana asettaa selkeästi EU:n perusarvot ja jäsenmaiden kansalliset intressit vastakkain. EU on ollut mukana Jemenin rauhanprosessissa samalla, kun jäsenmaat ovat myyneet aseita Jemenin konfliktin osapuolelle, Saudi-Arabialle (EEAS 2018, EUR-Lex 2017, 2018 a, 2018 b). Tutkielman tutkimuskysymyksenä oli, miten Neuvoston yhteisen kannan määräykset ovat vaikuttaneet jäsenmaiden aseventiin Saudi-Arabialle vuosina 2015-2018. Jemenin konfliktin neljän ensimmäisen vuoden aikana EU-maat ovat myöntäneet yli 2000 maastavientilupaa Saudi-Arabialle myytävälle aseille, vaikka Neuvoston yhteisen kannan asevientikriteerit asettavat vahvat perusteet kieltäytyä aseiden myynnistä (EUR-Lex 2008 2 artikla; 2016; 2018 a; 2018 b). Tapaus osoittaa EU:n normien ja jäsenmaiden kansallisten intressien kietoutuvan toisiinsa monimutkaisella tavalla.

EU:n asevientikontrollin kehittäminen on esimerkki onnistuneesta normivallan käytöstä EU:n taholta. Neuvoston yhteisen kannan luominen laillisesti sitovaksi instrumentiksi asettaa unionin jäsenmaiden toiminnalle vahvat odotukset asevientikysymyksissä. Päätös sitoo EU-maat ennennäkemättömällä tavalla paitsi toimeenpanemaan asevientisäädöksiä kotimaisessa päätöksenteossa, että levittämään niitä EU:n ulkopuolisissa maissa (EUR-Lex 2008). Neuvoston yhteisen kannan määräykset heijastavat Ian Mannersin nimeämiä EU:n normatiivisia periaatteita,

¹⁰ Aseviennin rajoittamista ajava järjestö Campaign Against Arms Trade (CAAT) haastoi Iso-Britannian oikeuteen tavoitteenaan osoittaa maan rikkoneen omaa lainsäädäntöään myydessään aseita Saudi-Arabiaan Jemenin konfliktin aikana. Vetoomustuomioistuim vahvisti vuonna 2019 korkeimman oikeuden päätöksen, joka oikeuttaa Iso-Britannian aseviennin Saudi-Arabiaan. (CAAT 2019).

kuten rauhan ja ihmisoikeuksien edistämistä (Manners 2008, 46; EUR-Lex 2008 2 artikla). Erityisen olennaista tutkielman kannalta on, että Neuvoston yhteisen kannan asevientikriteerit antavat jäsenmaille perusteet rajoittaa asevientä Saudi-Arabiaan Jemenin konfliktin kontekstissa. EU on toiminut onnistuneesti normivaltana myös käytännön tasolla tietyissä tapauksissa vuosina 2015-2018. Mannersin teoria pystyy selittämään EU-maiden tekemät kielteiset asevientipäätökset, joita on tehty vuosina 2015-2017 yhteensä 21 kappaletta. Lisäksi osa jäsenmaista, kuten Alankomaat ja Tanska on toiminut EU:n odotusten mukaisesti lopettaessaan aseviennin Saudi-Arabiaan Neuvoston yhteisen kannan asevientikriteereihin vedoten.

Aseviennin rajoittamista koskevat päätökset ovat kokonaisuudessaan harvinaisia suhteessa EU-maiden myöntämiin maastavientilupiin ja aseventiin (EUR-Lex 2017; 2018 a; 2018 b). Aseiden myyminen Saudi-Arabiaan rikkoo Mannersin teoriaan linkittyvää soveliaisuuden logiikkaa, sillä jäsenmaat eivät toimi täysin EU:n asettamien normatiivisten odotusten mukaisesti aseviennissä. EU-maat tekivät keskenään ristiriitaisia päätöksiä erityisesti ML1, ML3 ja ML5 –asekategorioiden maastaviennistä vuosina 2015-2018 (mt.). Ristiriitaisten asevientipäätösten tutkiminen on erityisen olennaista, sillä Neuvoston yhteinen kanta sitouttaa maat konsultoimaan toisiaan, kun ne käsittelevät aikaisemmin kielteisen päätöksen saaneita asevientilupia (EUR-Lex 2008, 4 artikla 1 kohta).

Saudi-Arabialle suurimman määrän aseita vuosina 2015-2018 myivät Iso-Britannia, Ranska ja Saksa, mutta näistä maista vain Saksa rajoitti asevientä Saudi-Arabiaan vuoden 2018 loppuun mennessä. Tarkkoja syitä EU-maiden kielteisille päätöksille on vaikea todentaa, sillä EU-maat eivät ilmoita asevientiraporteissa ja julkilausumissa perusteita asevientipäätöksille. Analysoimalla yllä mainittujen aseviennin suurmaiden myöntämiä maastavientilupien määrää ja maastaviennin arvoa voidaan kuitenkin todeta, että aseventi Saudi-Arabiaan on maille taloudellisesti tuottoisa vientiala. Iso-Britannian, Ranskan ja Saksan monialainen yhteistyö Saudi-Arabian kanssa kertoo Saudi-Arabian liittolaisuuden tukevan maiden kansallisia intressejä (Ranskan ulkoministeriö 2018, Iso-Britannian ulkoministeriö 2018; Saksan ulkoministeriö 2019). Aseventi Saudi-Arabiaan EU:n normiston puitteissa tukee täten Mannersin teorian sijaan rakenteellisen realismin argumentteja kansallisten intressien ensisijaisesta roolista.

Valitussa tapausesimerkissä on selvästi havaittavissa EU:n normien ja jäsenmaiden kansallisten intressien välinen vuorovaikutus, sillä aseviennin suurmaat ovat kansallisten intressien ohella huomioineet EU:n normit asevientipäätöksissään. Esimerkiksi Iso-Britannia on jatkanut asevientä 2015-2018 aikavälillä, mutta maan hallitus on korostanut noudattavansa Neuvoston

yhteisen kannan kriteereitä (BBCC 2017). Lisäksi kolmen merkittävimmän asevientimaan joukkoon kuuluva Saksa ilmoitti vuonna 2018 lopettavansa aseviennin Saudi-Arabiaan Neuvoston yhteisen kannan ihmisoikeuskriteereihin vedoten. EU-maat pitävät Neuvoston yhteisen kannan määräyksiä siis relevantteina myös tilanteissa, joissa maiden kansalliset intressit ovat vahvoja. Tutkielman tuloksia Neuvoston yhteisen kannan määräysten ja EU-maiden kansallisten intressien välisestä vuorovaikutuksesta voidaan soveltaa myös muihin Jemenin konfliktiin linkittyviin tapausesimerkkeihin. EU-maat ovat tehneet ristiriitaisia asevientipäätöksiä esimerkiksi Saudi-Arabian liittolaiselle Yhdistyneille Arabiemiirikunnille tutkitulla aikavälillä. Yhdistyneet Arabiemiirikunnat on kuitenkin Saudi-Arabian tavoin vastaanottanut merkittävän määrän arvokkaita asevientilauksia EU-mailta Jemenin konfliktin aikana (EUR-Lex 2017; 2018 a, 2018 b; SIPRI Trade Registers 2018).

Normien ja intressien välistä vuorovaikutusta aseviennissä on erityisen olennaista tutkia EU-maiden tapauksessa myös tulevaisuudessa, sillä EU pyrkii jatkuvasti kehittämään asevientikontrolliaan. Vuonna 2018 käynnistynyt Neuvoston yhteisen kannan päivitysprosessin tavoitteena on tehdä EU:sta entistä voimakkaampi tekijä kansainvälisen aseviennin sääntelyssä (Bauer, Bromley ja Maletta 2018, 23-26). Prosessin tulosten analysointi käytännön tasolla voi antaa uusia näkökulmia EU:n normatiivisen vallankäytön analysoimiseen, etenkin jos EU pystyy kehittämään rangaistusmekanismeja maille, jotka eivät toimeenpane Neuvoston yhteisen kannan määräyksiä. Kokonaisvaltaisen kuvan saaminen EU:n normivallasta vaatii laajempaa tutkimusta EU:n asevientikontrollin vaikutuksesta jokaisen jäsenmaan aseventiin. Tässä tutkielmassa käsiteltiin vain valitulle tapausesimerkille keskeisimpiä jäsenmaita tutkielman mielekkään pituuden säilyttämiseksi. Rajoitteita tutkielman tulosten soveltamiselle tuovat myös erot EU-maiden sisäisessä asevientipäätösten hyväksymisprosessissa. Esimerkiksi Belgiassa kansallinen parlamentti pystyy vaikuttamaan asevientipäätöksiin. Ranskassa päätökset asevientiluvista taas tehdään pääministerin johtamassa komiteassa suljettujen ovien takana ilman parlamentaarista hyväksyntää, mikä tekee päätöksentekoprosessin analysoinnista vaikeaa.

Tutkielman johtopäätöksenä on, että EU on pystynyt käyttämään normivaltaa rajallisesti suhteessa jäsenmaiden aseventiin Saudi-Arabialle Jemenin konfliktin neljän ensimmäisen vuoden aikana. EU on tietyissä tapauksissa onnistunut vaikuttamaan EU-maiden asevientipäätöksiin, mutta pääosin Neuvoston yhteisen kannan säädökset eivät määrittäneet EU-maiden asevientipäätöksiä Saudi-Arabialle myytävistä aseista vuosina 2015-2018. Olennainen huomio tutkielmassa on, että tietyt EU-maat, joilla on vahva kansallinen intressi myydä aseita

Saudi-Arabialle, ovat tunnustaneet enenevässä määrin EU:n normivallan aseviennissä. Tutkielman analyysi korostaa siis, ettei EU:n normeja ja jäsenmaiden kansallisia intressejä voida erottaa toisistaan asevientä tutkittaessa.

8. Lähdeluettelo

ACLED. 2018. "Press release: Yemen Death Toll Now Exceeds 60,000 According to Latest ACLED Data." 11. joulukuuta 2018. <https://www.acledata.com/2018/12/11/press-release-yemen-war-death-toll-now-exceeds-60000-according-to-latest-acled-data/>. (Viitattu 10.02.2019)

Alankomaiden hallitus. 2016. "Annual Report on the Netherlands arms export policy 2015." 1. Kesäkuuta 2016. <https://www.government.nl/documents/reports/2016/06/01/annual-report-on-the-netherlands-arms-export-policy-2015>. (Viitattu 12.04.2019)

Alankomaiden hallitus. 2018. "Annual Report on the Netherlands arms export policy 2017." 1. Toukokuuta 2018. <https://www.government.nl/documents/reports/2018/05/01/dutch-armsexport-policy-in-2017>. (Viitattu 12.04.2019)

Amnesty International. 2017. "Killer Facts: The Scale of the Global Arms Trade." 12. syyskuuta 2017. <https://www.amnesty.org/en/latest/campaigns/2017/09/killer-facts-the-scale-of-the-global-arms-trade/>. (Viitattu 10.02.2019)

Amnesty International. 2018. "Saudi Arabia: Reform Without Human Rights." Heinäkuu 2018. <https://www.amnesty.org/download/Documents/MDE2386732018ENGLISH.pdf>. (Viitattu 15.04.2019)

The Arms Trade Treaty. 2018. "Treaty Text." 2018. <https://thearmstradetreaty.org/treatytext.html?templateId=209884>. (Viitattu 15.04.2019)

Bauer, Sibylle; Bromley, Mark ja Maletta, Giovanna. 2018. "The further development of the Common Position 944/2008/CFSP on arms exports control." Julkaistu Euroopan parlamentin Think Tank -tietokannassa 17. Heinäkuuta 2018. [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/603876/EXPO_STU\(2018\)603876_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/603876/EXPO_STU(2018)603876_EN.pdf). (Viitattu 15.04.2019)

Baylis, John; Smith, Steve ja Owens, Patricia. 2014. "The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations." Kuudes painos. Oxford; New York: Oxford University Press.

BBC News. 2016. "Yemen crisis: 'the forgotten war.'" 21. lokakuuta 2016. <https://www.bbc.com/news/av/world-middle-east-37734173/yemen-crisis-the-forgottenwar>. (Viitattu 08.02.2019)

Bromley, Mark. 2008. ”The Impact on Domestic Policy of the EU Code of Conduct on Arms Exports The Czech Republic, the Netherlands and Spain.” SIPRI Policy Paper no. 21 (toukokuu).

Bull, Hedley. 1982. ”Civilian Power Europe: A Contradiction in Terms?” *Journal of Common Market Studies* 21, no 2 (joulukuu): 149-170.

CAAT. 2018. ”Saudi-Arabia Legal Challenge.” 27. heinäkuuta 2018. <https://www.caat.org.uk/resources/countries/saudi-arabia/legal-2016>. (Viitattu 10.02.2019)

CAAT. 2019. ”Judicial Review.” 5. huhtikuuta 2019. <https://www.caat.org.uk/campaigns/stoparming-saudi/judicial-review>. (Viitattu 19.4.2019)

Nagra, Ruhan ja O’Neal, Brynne. 2019. ”Day of Judgment: The Role of the US and Europe in Civilian Death, Destruction, and Trauma in Yemen.” Toim. Mwatana for Human Rights, University Network for Human Rights ja Pax for Peace.

Duchêne, François. 1972. ”Europe’s Role in World Peace.” Teoksessa *Europe Tomorrow: Sixteen Europeans Look Ahead*, toim. Mayne, Richard: 32-47. Lontoo: Royal Institute of International Affairs and Political and Economic Planning.

Duchêne, François. 1973. ”The European Community and the Uncertainties of Interdependence.” Teoksessa: *A Nation Writ Large? Foreign Policy Problems before the European Community*, toim. Kohnstamm, Max ja Hager, Wolfgang: 1-21. Lontoo: Macmillan.

DW. 2018. ”Germany Halts Weapons Exports to Parties in Yemen Conflict.” 19. tammikuuta 2018. <https://www.dw.com/cda/en/germany-halts-weapons-exports-to-parties-in-yemenconflict/a-42229376>. (Viitattu 19.04.2019).

DW. 2019. ”Inside Europe: Saudi coalition uses German arms in Yemen.” 1. maaliskuuta 2019. <https://www.dw.com/cda/en/inside-europe-saudi-coalition-uses-german-arms-in-yemen/av47730399>. (Viitattu 10.04.2019)

EEAS. 2015. ”Arms Export Control.” 14. tammikuuta 2015. https://eeas.europa.eu/topics/sanctions-policy/8465/arms-export-control_en. (Viitattu 2.04.2019)

EEAS. 2016 a. ”Saudi Arabia and the EU.” 30. Kesäkuuta 2016. https://eeas.europa.eu/genericwarning-system-taxonomy/404_en/1724/Saudi%20Arabia%20and%20the%20EU. (Viitattu 16.04.2019)

EEAS. 2016 b. ”Critically assess and analyse the notion that the EU is a Normative Power.” 24. marraskuuta 2016. https://eeas.europa.eu/delegations/peru/15687/critically-assess-andanalyse-the-notion-that-the-eu-is-a-normative-power_es. (Viitattu 13.04.2019)

EEAS. 2018.” EU-Yemen relations, factsheet.” 19. marraskuuta 2018.

https://ec.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/53984/EU-Yemen%20relations,%20factsheet. (19.04.2019)

Erickson, Jennifer L. 2013. "Market imperative meets normative power: Human rights and European arms transfer policy." *European Journal of International Relations* 2, no. 19 (kesäkuu): 209234.

EU. 2019. "Goals and Values of the EU." 4. heinäkuuta 2017. https://europa.eu/europeanunion/about-eu/eu-in-brief_en. (Viitattu 10.02.2019)

EUR-Lex. 1957. "Euroopan talousyhteisön perustamissopimus." 25. maaliskuuta 1957. <https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/tecc/sign>. (Viitattu 16.05.2019)

EUR-Lex. 1998. "Päätöslauselma asevientä koskevista menettelysäännöistä." 1. kesäkuuta 1998. <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/FI/TXT/?qid=1554642811890&uri=CELEX%3A51998IP0502>. (Viitattu 03.04.2019)

EUR-Lex. 2008. "Neuvoston yhteinen kanta 2008/944/YUTP sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määrittämisestä." 13. joulukuuta 2008. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32008E0944>. (Viitattu 10.02.2019)

EUR-Lex. 2013. "Neuvoston päätös 2013/768/YUTP asekauppasopimuksen täytäntöönpanoa Euroopan turvallisuusstrategian puitteissa tukevista EU:n toimista." 18. Joulukuuta 2013. <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/FI/TXT/?qid=1558437325392&uri=CELEX:32013D0768>. (Viitattu 15.04.2019)

EUR-Lex. 2016. "Euroopan unionista tehdyn sopimuksen konsolidoitu toisinto." 7. kesäkuuta 2016. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A12016M%2FTXT>. (Viitattu 18.04.2019)

EUR-Lex. 2017. "Sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määrittämisestä hyväksytyn neuvoston yhteisen kannan 2008/944/YUTP 8 artiklan 2 kohdan mukainen kahdeksastoista vuosikertomus." 16. toukokuuta 2017. [https://eurlex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?qid=1555339119862&uri=CELEX:52017XG0516\(01\)](https://eurlex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?qid=1555339119862&uri=CELEX:52017XG0516(01)). (Viitattu 18.04.2019)

EUR-Lex. 2018 a. "Sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määrittämisestä hyväksytyn neuvoston yhteisen kannan 2008/944/YUTP 8 artiklan 2 kohdan mukainen tarkistettu yhdeksästoista vuosikertomus." [https://eurlex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?qid=1555334867871&uri=CELEX:52018XG1031\(01\)](https://eurlex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?qid=1555334867871&uri=CELEX:52018XG1031(01)) 31. Lokakuuta 2018. (Viitattu 10.03.2019)

EUR-Lex. 2018 b. ”Sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määrittämisestä hyväksytyn neuvoston yhteisen kannan 2008/944/YUTP 8 artiklan 2 kohdan mukainen kahdeskymmenes vuosikertomus.” 14. joulukuuta 2018.
<https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/FI/TXT/?uri=OJ%3AC%3A2018%3A453%3AFULL#>. (Viitattu 10.03.2019)

EUR-Lex. 2018 c. ”Euroopan unionin yhteinen puolustustarvikeluettelo.” 15. maaliskuuta 2018.
[https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XG0315\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XG0315(01)&from=EN). (Viitattu 19.4.2019)

Euroopan komissio. 2018. ”EU:n arvot.” 1. syyskuuta 2018.
https://ec.europa.eu/finland/tags/eun-arvot_fi. (Viitattu 20.04.2019)

Euroopan parlamentti. 2016. ”Euroopan parlamentin päätöslauselma 25. huhtikuuta 2016 Jemenin humanitaarisesta tilanteesta (2016/2515(RSP)).” 25. huhtikuuta 2016.
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA2016-0066+0+DOC+XML+V0//FI>. (Viitattu 05.02.2019)

Euroopan parlamentti. 2018. ”Euroopan parlamentin päätöslauselma Jemenin tilanteesta (2018/2853(RSP)).” 1. lokakuuta 2018.
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+MOTION+B82018-0447+0+DOC+XML+V0//FI>. (Viitattu 05.02.2019)

Euroopan unionin neuvosto. 2009. ”User’s Guide to Council Common Position 2008/944/CFSP defining common rules governing the control of exports of military technology and equipment.” 29. huhtikuuta 2009.
<http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%209241%202009%20INIT>. (Viitattu 05.02.2019)

Eurostat. 2019. ”International Trade in Goods.” 19. maaliskuuta 2019.
https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/International_trade_in_goods#The_three_largest_global_players_for_international_trade:_EU,China_and_the_USA. (Viitattu 16.04.2019)

Ferro, Luca ja Ruys, Tom. 2016. ”Weathering the Storm: Legality and Legal Implications of the Saudi-Led Military Intervention in Yemen.” *The International and Comparative Law Quarterly*; Oxford 65, no. 1, (tammikuu): 61-98.

Finnemore, Martha ja Sikkink, Kathryn. 1998. ”International Norm Dynamics and Political Change.” *International Organization* 4, no. 52: 887-917.

Flyvbjerg, Bent. 2006. ”Five Misunderstandings about Case-Study Research.” *Qualitative Inquiry* 12, no. 2, (huhtikuu): 219-245

- France 24. 2018. "Austria calls for EU embargo on weapons deliveries to Saudi Arabia." 26. lokakuuta 2018. <https://www.france24.com/en/20181026-austria-calls-eu-embargo-weaponsdeliveries-saudi-arabia>. (Viitattu 20.04.2019)
- Groenleer, Martijn L. P. ja Van Shaik, Louise G. 2007. "United We Stand? The European Union's International Actorness in the Cases of the International Criminal Court and the Kyoto Protocol" *Journal of Common Market Studies* 5, no. 45 (joulukuu): 969-998.
- Hansen, Susanne T. ja Marsh, Nicholas. 2014. "Normative Power and Organized Hypocrisy: European Union Member States' and arms exports to Libya." *European Security* 2, no. 24: 265286.
- Hansen, Susanne Theresa. 2016. "Taking Ambiguity Seriously: Explaining the Interdeterminacy of the EU Conventional Arms Export Control Regime." *European Journal of International Relations* 1, no. 22: 192-216.
- Hyde-Price, Adrian. 2006. "Normative Power Europe: A Realist Critique." *Journal of European Public Policy* 2, no. 13: 217-234.
- Independent. 2018. "Italy Plans to Stop Arms Sales to Saudi Arabia, Prime Minister Says." 28. Joulukuuta 2018. <https://www.independent.co.uk/news/world/italy-saudi-arabia-arms-salesgiuseppe-conte-yemen-war-weapons-khashoggi-murder-a8702366.html>. (Viitattu 14.04.2019)
- Ingebritsen, Christine. 2002. "Norm Entrepreneurs: Scandinavia's role in World Politics." *Cooperation and Conflict: Journal of the Nordic International Studies Association* 37, no.1: 11-23.
- Iso-Britannian ulkoministeriö. 2018. "United Kingdom-Saudi Arabia Joint Communiqué." 10. maaliskuuta 2018. <https://www.gov.uk/government/news/united-kingdom-saudi-arabia-jointcommunique>. (Viitattu 03.05.2019)
- Krasner, Stephen D. 1999. "Sovereignty: Organized Hypocrisy." Ensimmäinen painos. Princeton: Princeton University Press.
- Laine, Markus, Bamberg, Jarkko ja Jokinen, Pekka. 2007. "Tapaustutkimuksen taito." Ensimmäinen painos. Helsinki: Gaudeamus yliopistopaino.
- Lerch, Marika ja Schwellnus, Guido. 2006. "Normative by nature? The role of coherence in justifying the EU's external human rights policy." *Journal of European Public Policy* 2, no. 13 (elokuu): 304-321.
- Ligue des Droits Humains. 2018. "Suspension par le Conseil d'Etat des licences d'exportation d'armes wallonnes vers l'Arabie Saoudite : une décision historique." 29. kesäkuuta 2018. <http://www.liguedh.be/suspension-conseil-detat-licences-dexportation-darmes-wallonnes-vers-larabie-saoudite-decision-historique/>. (Viitattu 20.4.2019)

- Lincoln, Yvonna S. ja Guba, Egon G. 2011. "The Only Generalization Is: There Is No Generalization." Teoksessa *Case Study Method: Key Issues, Key Texts*, toim. Foster, Peter; Gomm, Roger ja Hammersley, Marten: 27-44. Lontoo: SAGE.
- Manners, Ian. 2002. "Normative Power Europe: A Contradiction in Terms?" *Journal of Common Market Studies*, no. 40: 235-258.
- Manners, Ian. 2008. "The Normative Ethics of the European Union." *International Affairs* 1, no. 84 (tammikuu): 45-60.
- March, G. James ja Olsen, P. Johan. 1998. "The Institutional Dynamics of International Political Orders." *International Organization at Fifty: Exploration and Contestation in the Study of World Politics* 4, no. 52: 943-969.
- Moosa, Elayah ja Schulpen, Lau. 2017. "Yemen: A Forgotten War and an Unforgettable Country." Nijmegen: Centre for International Development Issues Nijmegen (CIDIN), Radboud University.
- Norjan ulkoministeriö. 2018. "Export Licences to Saudi Arabia." 9. marraskuuta 2018. <https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/eksportlisenser-til-saudi-arabia/id2618605/>. (Viitattu 19.4.2019)
- OHCHR. 2018. "Yemen: United Nations Experts point to possible war crimes by parties to the conflict." 28. elokuuta 2018. <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=23479&LangID=E>. (Viitattu 05.02.2019)
- Overheid.nl. 2016. "Nr. 273 Motie van Het Lid Servaes." 9. maaliskuuta 2016. <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-22054-273.html>. (Viitattu 19.04.2019)
- Pace, Michelle. 2007. "Norm shifting from EMP to ENP: the EU as a norm entrepreneur in the south?" *Cambridge Review of International Affairs* 10, no. 4: 659-675.
- Politico. 2018. "Italian Stalemate Lets German Firm Profit From Saudi Arms Sales." 19. joulukuuta 2018. <https://www.politico.eu/article/italian-stalemate-lets-german-firm-profit-from-saudi-arms-sales/>. (Viitattu 19.04.2019)
- Radio Sweden. 2017. "Sweden to curb arms sales to dictatorships." 26. Kesäkuuta 2017. <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2054&artikel=6724424>. (Viitattu 16.04.2019)
- Ranskan ulkoministeriö. 2018. "France and Saudi Arabia." 18. joulukuuta 2018. <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/saudi-arabia/france-and-saudi-arabia/>. (Viitattu 03.05.2019)

- Reuters. 2018 a. "Denmark Suspends Saudi Weapon Exports approvals over Khashoggi, Yemen Concerns." 22. lokakuuta 2018. <https://www.reuters.com/article/us-saudi-khashoggidenmark/denmark-suspends-weapon-export-approvals-to-saudi-over-khashoggi-yemenidUSKCN1NR0G6>. (Viitattu 10.02.2019)
- Reuters. 2018 b. "France Avoids Questions on Saudi Arabia Weapons Sales." 22. lokakuuta 2018. <https://www.reuters.com/article/us-saudi-khashoggi-france/france-avoids-question-onsaudi-arabia-weapons-sales-idUSKCN1MW1TP>. (Viitattu 19.4.2019)
- RTBF. 2018. "Borsus: "Les armes wallonnes pour l'Arabie Saoudite ne sont plus destinées a des opérations militaires hors du pays." 19. tammikuuta 2019. https://www.rtf.be/info/belgique/detail_borsus-les-armes-wallonnes-pour-l-arabie-saouditene-sont-plus-destinees-a-des-operations-militaires-hors-du-pays?id=9815845. (Viitattu 22.03.2019)
- Saksan talous- ja energiaministeriö. 2016. "Report by the Government of the Federal Republic of Germany on Its Policy on Exports of Conventional Military Equipment in 2015." Kesäkuu 2016. https://www.bmwi.de/Redaktion/EN/Publikationen/ruestungsexportbericht2015.pdf?__blob=publicationFile&v=6. (Viitattu 12.04.2019)
- Saksan talous- ja energiaministeriö. 2017. "Report by the Government of the Federal Republic of Germany on Its Policy on Exports of Conventional Military Equipment in 2016." Kesäkuu 2017. https://www.bmwi.de/Redaktion/EN/Publikationen/military-equipment-exportreport-2016.pdf?__blob=publicationFile&v=5. (Viitattu 12.04.2019)
- Saksan talous- ja energiaministeriö. 2018. "Report by the Government of the Federal Republic of Germany on Its Policy on Exports of Conventional Military Equipment in 2017." Syyskuu 2018. https://www.bmwi.de/Redaktion/EN/Publikationen/Aussenwirtschaft/2017-militaryequipment-export-report.pdf?__blob=publicationFile&v=2. (Viitattu 12.04.2019)
- Saksan ulkoministeriö. 2019. "Saudi-Arabia: Bilateral Relations to Germany." 08. tammikuuta 2019. <https://www.auswaertigesamt.de/en/aussenpolitik/laenderinformationen/saudiarabien-node/saudiarabia/228536>. (Viitattu 03.05.2019)
- Salmoni, Barak A., Loidolt, Bryce ja Wells, Madeleine. 2010. "Regime and Periphery in Northern Yemen: the Huthi Phenomenon." Ensimmäinen painos. Santa Monica, CA: RAND Corporation.
- Scheipers, Sibylle ja Sicurelli, Daniela. 2007. "Normative Power Europe: A Credible Utopia?" *Journal of Common Market Studies* 2, no. 45 (kesäkuu): 435-457.
- SIPRI. 2017. "The State of Major Arms Exports in 8 Graphics." 22. helmikuuta 2017 <https://www.sipri.org/commentary/blog/2017/state-major-arms-transfers-8-graphics>. (Viitattu 08.02.2019)

SIPRI. 2018.” The Conflict in Yemen and EU’s Arms Export Controls: Highlighting the Flaws in the Current Regime.” 16. maaliskuuta 2018.

<https://www.sipri.org/commentary/essay/2018/conflict-yemen-and-eus-arms-exportcontrols-highlighting-flaws-current-regime>. (Viitattu 08.02.2019)

SIPRI Trade Registers. 2018. ei pvm.
http://armstrade.sipri.org/armstrade/page/trade_register.php. (Viitattu 019.04.2019)

Smith, Michael E. 2004. ”Institutionalization, Policy Adaptation and European Foreign Policy Cooperation.” *Journal of International Relations* 10, no. 1: 95-136.

Smith, E. Karen. 2005. ”Beyond the Civilian Power Europe Debate.” *Politique européenne* 17, no. 3: 63-82.

Suomen YK-liitto. 2016. ”Aseiden riisunta.” 16. kesäkuuta 2016. <https://www.yk.fi/node/243>. (Viitattu 19.04.2019)

Szymanski, Marcela ja Smith, Michael E. 2005. ”Coherence and Conditionality in European Foreign Policy: Negotiating the EU–Mexico Global Agreement.” *Journal of Common Market Studies* 1, no. 43 (maaliskuu): 171-192.

The Guardian. 2017. ”EU Under Mounting Pressure to Ban Arms Sales to Saudi-Arabia.” 26. lokakuuta 2017. <https://www.theguardian.com/world/2017/oct/26/eu-under-mountingpressure-to-ban-arms-sales-to-saudi-arabia>. (Viitattu 10.02.2019)

The Guardian. 2018 a.” Jamal Khashoggi murder fails to stop Britain selling arms to Saudis.” 11. marraskuuta 2018. <https://www.theguardian.com/world/2018/nov/11/jamal-khashoggimurder-britain-sells-arms-to-saudi-arabia>. (Viitattu 14.04.2019)

The Guardian. 2018 b. ”Spain makes U-turn on laser guided bomb sales to Saudi Arabia.” 13. syyskuuta 2018. <https://www.theguardian.com/world/2018/sep/13/spain-saudi-arabiaproceed-bomb-deal-yemen-concerns>. (Viitattu 12.04.2019)

Ulkoministeriö. 2017. ”Suomi toimijana EU:n yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa.” ei pvm. <https://um.fi/eun-yhteinen-ulko-ja-turvallisuuspolitiikka>. (Viitattu 19.04.2019)

UN News. 2018. ”Yemen: tackling the world’s largest humanitarian crisis.” 24. syyskuuta 2018. <https://news.un.org/en/story/2018/09/1020232>. (Viitattu 11.02.2019)

Yle. 2018. ”Finland Suspends Arms Export Licenses to Saudi Arabia, UAE over conflict in Yemen.” 22. marraskuuta 2018. https://yle.fi/uutiset/osasto/news/finland_suspends_arms_export_licences_to_saudi_arabia_uae_over_conflict_in_yemen/10521332. (Viitattu 10.02.2019)

Youngs, Richard. 2004. ”Normative Dynamics and Strategic Interests in the EU's External Identity.” *Journal of Common Market Studies* 2, no. 42 (kesäkuu): 415-435.

Waltz, Kenneth. 1979. "Theory of International Politics." Ensimmäinen painos. New York: Random House.